

SATUL BRAD, BAȘTINĂ ȘI MOȘIE A ISĂCEȘTILOR ȘI IONEȘTILOR

de GHEORGHE BURLACU, ION MAZAREANU

„Privirea de pe stinca Bradului este încântătoare ; întinsul șes al Siretului, cu o mulțime de sate și lunci, dealurile Bistriței, munții, liniile de șosele și ale drumului de fier, toate fac ca să nu se mai urască omului ce șade la Brad...”

Jurnalul „Reforma din 28 august 1877”.

O localitate modestă, ca atâtea altele din țară, dar care s-a adăugat unui nume devenit încă de atunci mare și cunoscut de toți românii, Ion Ionescu de la Brad.

Urzit ca localitate, cătunul Brad aparținea de satul matcă Drăgești, iar acesta de Ocolul Siretului, ținutul Roman, iar azi este sat component al comunei Negri, județul Bacău.

În studiul nostru vom stărui, în general, asupra istoriei vechi și medii a satului, urmând ca în aceasta și în epocile modernă și contemporană să insistăm și asupra Isăceștilor și a Ioneștilor de la Brad.

Ne este cunoscut faptul că dintre marile personalități ale secolului al XIX-lea, care au adus mari contribuții la făurirea României moderne, face parte și Ion Ionescu de la Brad. Prodigioasa sa activitate, poate încă nu destul de bine conturată, îl situează ca precursor a numeroase discipline, savant, practician, remarcabil cetățean și patriot, care și-a dăruit toate cunoștințele pentru ridicarea pe trepte superioare ale popoului căruia îi aparține.

Ion Ionescu, și odată cu el și satul Brad și-au transformat numele în renume. A realizat aceasta printr-o muncă susținută, învățînd și așezînd zi de zi, modest și tăcut la numele său nestemate ale renumelui.

Dar aceleași fapte le-au făcut, după moda timpului aproape toți înaintașii săi, Isăcești. Ion Ionescu s-a numit și el Isăcescu, pînă la vîrsta de 7 ani cînd este dat la școala domnească din Roman, de la Biserica Albă. Aici dascălul Verescu, care îi predă limba română, l-a „botezat” Ionescu¹ adică fiul lui Ion și astfel prenumele Ion a devenit nume patronimic. Așa le-au rămas numele, lui și fratelui său Nicolae. Marele nostru înaintaș și-a adăugat la acest nume, după anul 1869, cînd a devenit proprietarul moșiei de aici, locativul „de la Brad”.

Dat fiind faptul că aici, la Brad, își pune în practică cea mai mare parte din planurile sale, că aici sînt înmormîntați, părinții, străbunii și chiar el a dorit ca aici să se unească cu pămîntul, îngemănîndu-se în acest mod cu geto-dacii de peste milenii, constituie după opinia noastră motive suficiente să cunoaștem istoricul acestei binecuvîntate localități.

Satul Brad este așezat pe partea stîngă a Siretului, pe versantul sudic al dealului ce se cheamă și astăzi Stînca, făcînd parte acum din comuna Negri, județul Bacău. Satul prin el însuși, prin numele lui, și ca acesta atîtea alte localități, aduce din trecute vremi, crîmpeie din zbu-ciunata, dar și glorioasa, istorie a poporului nostru.

În partea sud-vestică a satului, pe acropola înaltă de peste 35 de metri de la nivelul apei Siretului, stau drept mărturie așezări din epoca neolitică, epoca bronzului, epoca fierului, epoca geto-dacică (sec. IV î.e.n. — sec. II e.n.) și epoca feudală (sec. XIV-XVII). Dintre acestea cele mai importante sînt cele douăsprezece nivele de locuire, care se succed acum într-un strat gros de cca. 2 m. Prezența unui variat și important material arheologic, a unei curți interioare, a unui mare sanctuar, dovedește că marea așezare geto-dacică de aici a avut un important rol comercial, militar și chiar politic în epoca de înflorire a statului condus de Burebista și apoi de Decebal². E posibil ca cetatea de la Brad să fi fost ultima dăvă de pe Siret, descrisă de Ptolemeu ca Zargidava³, care domina valea Siretului pînă dincolo de viitorul oraș Roman, iar spre sud mai departe de Bacăul de azi. Localitatea polariza un mare număr de așezări dacice din jur, devenise centrul unei puternice uniuni tribale, cu un rege sau conducător local. Nu este exclusă nici posibilitatea ca

1. Ion Ionescu de la Brad, *Viața mea de mine însumi*, în *Opere agricole*, vol. I, Edit. Academia R.S.R., 1968, p. 622; Ion Măzăreanu, *Date noi privind casa în care s-a născut Ion Ionescu de la Brad*, în „Carpica”, vol. XVII, 1985, p. 227—229; Amilcar Vasiliu, *Ion Ionescu de la Brad*, Edit. Agrosilvică, București, 1967, p. 18 și n. 1.

2. V. Ursachi, *Cetatea dacică de la Brad*, teză de doctorat, dactilografiat, Iași, 1986, p. 1—195.

3. Ptolemeu, *Indreptar geografic*, III, 10, 8, în *Izvoare privind istoria României*, vol. I, Edit. Academiei R.P.R., București, 1964, p. 555; V. Căpitanu și V. Ursachi, *O nouă cetățute dacică pe valea Siretului*, în „Carpica”, II, 1969, Muzeul de istorie Bacău, p. 93—130; N. Gostar, *Toponimia antică a Moldovei*, în „Studii și cercetări științifice”, Institutul pedagogic din Bacău, 1974, p. 38, 40—41 (se admite identitatea dintre Iargidava ptolemeică și Zargidaion dintr-o inscripție di-nysopolitană, în care se spune că între anii 70—60 î.e.n. aici s-a înălțat un rege).

Burebista să fi fost el însuși originar din aceste locuri, sau să fi folosit așezarea de aici drept capitală⁴.

La o mică distanță de satul Brad (2 km), în satul Călinești s-a descoperit un mare depozit de obiecte din fier, considerat cel mai mare din sud-estul Europei, conținând peste 300 de lingouri și piese semifinite, datînd din secolul II î.e.n.⁵.

Așa zisa descălecarea a Moldovei, de la jumătatea veacului al XIV-lea găsește în această zonă, după cum o dovedesc documentele istorice și unele descoperiri arheologice, o formațiune teritorială prestatală numită „Cobila”, din care făceau parte și satele din împrejurimi, Dămieniști, Călinești, Iliășești (Căuțișani-Căitușeni), Drăgești, ș.a.⁶. După opinia noastră Cobila, o uniune regională de obști sătenești iar mai apoi un mic cnezat sau voievodat local, constituie veriga de legătură demografică între secolele VII, VIII și XIV.

Asuora satului Drăgești trebuie să insistăm deoarece acesta este matca din care va roi mai târziu satul Brad. Satul Drăgești a fost al lui Petru Tudora și există în veacul al XIV-lea, atestarea documentară a localității fiind mai târzie, la 15 martie 1489⁷. Pe hotarul satului pe partea „ce din gios”, dinspre sud și care de fapt era situată pe un teren mai ridicat decît cealaltă parte „din sus”, dinspre nord, se deapănă istoria nescrisă și apoi scrisă a unei mănăstiri, a schitului Drăgești de Jos, a bisericii Sf. Ioan, de azi, a satului Brad, a fermei școală și a ultimilor realizări din viața tumultuoasă a marelui agronom Ion Ionescu.

După 69 de ani, în primăvara anului 1558, la 18 aprilie, domnul Moldovei, Alexandru Lăpușneanu confirma ca proprietate nepoților lui Petru Tudora satul „Drăgești, ce iasle pre Cobile, ca să le fie în dono și ciumătate ca să fie lui Nistor și surorilor lui, Gindei și Bisurcăi, parte ce din sus, iar parte ce din gios ca să fie slugii noastre Onii și frătini său, Mihului Averescu și lui Vasilie, cu loc de moară și cu mănăstire în hotarul acela”⁸.

4. I. H. Crișan, *Burebista și epoca sa*, București, 1977, p. 124.

5. Iulian Antonescu, *Depozitul carpic de la Negri și implicațiile sale istorice*, în „Ca pica”, Muzeul de istorie Bacău, I, 1969, p. 189—197; Silvia Teodor, *Aspecte ale activității meșteșugărești în Dacia est-Carpatică pînă la Burebista (Depozitul de la Oniceni — Neamț)*, în „Studia antiqua et archaeologica”, I, Iași, 1983, p. 94—102.

6. Gheorghe Burlacu, — *Contribuții la cunoașterea Cobilei de pe Siretul mîllociu (sec. XV—XIX)*, în „Carpica”, XVI, 1984, Muzeul județean de istorie și artă Bacău, p. 151—173; și *ibidem*, II, în „Carpica”, XVII, 1985, Complexul muzeal Bacău, p. 123—152 și harta mare.

7. C. Cihodaru, I. Caproșu și N. Ciocan, *Documenta Romaniae Historica A. Moldova*, vol. III, București, 1980, nr. 52 (se va cita: DRH, III). Faptul că în acest document sînt înscrise trei generații din Petru Tudora duce la concluzia că satul există din veacul al XIV-lea, dacă nu cumva chiar mai dinainte, cercetările arheologice confirmînd locuirea aici (V. Ursachi, op. cit.). În legătură cu dezvoltarea sa ulterioară trebuie subliniat că din documentele ulterioare rezultă că proprietatea s-a divizat la început în doi bătrîni, Vrinceanu și Averescu, apoi în patru iar pe la 1725 mergea în șase bătrîni, fiecare de cîte 200 de pămînturi.

8. *Documente privind istoria României*, Veacul XVI, A. Moldova, vol. II, nr. 108 (Se va cita: DIR., A. veac, vol.). Este cazul să facem unele precizări:

Aceasta reprezintă prima atestare documentară a aşezării anahoreţilor de pe hotarul satului Drăgeşti (de jos). Aici pe acropola de la Brad, pe locul vechilor aşezări şi a unui mare sanctuar geto-dacic, probabil un om mai înstărit, încercat în viaţă cu de toate şi considerind că din legea neîndurată a destinului omenesc nu rămîne mai nimic, a înălţat o mică biserică din piatră. Nu este exclusă nici ipoteza ca schimnîci şi singuratici, călugări izolaţi de lume şi înconjuraţi de codri, să fi ridicat mai întîi o mică biserică din lemn şi apoi una din piatră, care în limbaj popular a devenit mănăstire. În juru-i se aflau chiliile, unde anahoreţii de pe stînca Bradului sălăşluiau şi îşi odihneau povara trupurilor. Nu lipsea, de asemenea, clopotniţa cu clopotele, care prin glasul lor de zi şi de noapte constituiau un veritabil calendar. Erau jaloane care statorniceau atîtea popasuri de tristeţe şi durere, de bucurie şi înălţare duhovnicească aduse în crugul unui an. Ca liman de refugiu al celor înviforaţi şi cu adînci frămîntări sufleteşti, mănăstirea cu locul din jur a fost şi lăcaş de petrecere şi de veşnică odihnă a tuturor locuitorilor satului Drăgeşti. Marele cimitir din secolele XIV-XVII⁹, se constituie într-o certă dovadă că spre mănăstire se îndreptau şi trupurile neînsufleteite, care erau duse să se înfrăţească cu pămîntul, aşteptînd învierea de apoi.

Desigur este vorba de o veche statornicire, de o veche vatră sihastrică, care din veac în veac s-a dezvoltat şi a devenit mai tîrziu în limbajul oamenilor din partea locului „mănăstire”. Mulţime de sihaştri s-au nevoit aici, contribuind cu inima şi fapta la prosperitatea vetrei lor. Au avut pămînt bun pentru agricultură, păşune pentru vite, locuri pentru mori şi pescuit, locuri şi poieni pentru prisăci.

Aşadar, e greu de stabilit cînd şi cine a putut face schitul de la Drăgeşti şi poate nu vom şti niciodată, rămînînd ca atîtea altele sub semnul anonimatului.

La 8 martie 1617, domnul Moldovei Radu Mihnea dă lui Samoîl şi nepotului său Ion, vistiernicei, ce erau nepot şi strănepot ai Vrînceneştilor, o prisacă „*ce iaste în pădure, în hotarul satului Drăgeştilor, împotriva poianii ce să chîmă mănăstirea, ce-i pe Siriatic, în ţinutul Romanului*”. În acelaşi document se mai face precizarea că pentru această prisacă s-au judecat şi în domniile lui Ieremia Movilă (1600-1606) şi Ştefan

---

faţă de această dată certă — 18 aprilie 1558 — cînd în jumătatea de jos a satului găsim menţionată „mănăstirea”, toate celelalte supoziţii ale diferiţilor autori nu mai trebuie luate în considerare. Aşa de exemplu s-a afirmat că schitul s-a înfiinţat „*probabil încă din anul 1553 sau cel mai tîrziu la 1697*” (A. Vasiliu Ion Ionescu de la Brad, Edit. Ceres, 1967, p. 17). Un alt document datat greşit şi considerat ca primul act al satului Drăgeştii de Jos: 11 martie 1563 (în *Ion Ionescu de la Brad, Opere agricole*, vol. I, Edit. Academiei R.S.R., 1968, p. 505, nr. 1) orî acesta este din 11 martie 1663 (Doc. orig., la Arh. St. Bucureşti, Ep. Roman XXIV/1).

9 Viorel Căpitanu, Ioan Mîtreă, Vasile Ursachi, *Expoziţia „Civilizaţia traco-geto-dacică şi continuitatea ei în epoca formării poporului român în lumina cercetărilor arheologice din bazinul Siretului mijlociu”*, (catalog de expoziţie), Bacău, 1980, p. 7.

Tomșa (1611-1615) „*Hilip și cu Vasilie și cu părinții lor*“ cu proprietarii de drept, menționați mai sus ¹⁰.

Din analiza documentului de mai sus, cât și a celor ulterioare, rezultă că mănăstirea din Drăgești de Jos nu mai există, în schimb o poiană îi luaseră locul. Ce s-a întâmplat ? În urma întinselor pustiri făcute de tătari aproape în toată Moldova, după înfringerea lui Ioan Vodă de către turci la 1574, micul schit de la Drăgești a fost distrus, iar călugării risipiți în toate părțile ¹¹. După 43 de ani oamenii denumeau acea poiană „mănăstirea“ și tot aici aveau cimitirul satului.

În deceniile următoare mărturii documentare desprevinzări, cumpărări, împărțiri de ocine sau dedine răzășești, apoi martori din Drăgești și cîte altele, se constituie în dovezi autentice a existenței unei diverse problematice care frământa lumea satului de atunci ¹². Birul din ce în ce mai mare și apăsător, alte dări și obligații, invazii de armate străine și pilcuri tătarăști, secete urmate de foamete și boli, constrîng pe unii din săteni să-și vîndă moșiile și puținul avut, iar în cele din urmă să se vîndă pe ei, soțiile și copiii lor. Tulburările și răzvrătirile din anul 1653-1654 antrenează foarte probabil și pe Istrate Stecleș din Drăgești, gine-rele popii Hilip, împotriva abuzurilor și nedreptăților săvîrșite de Iurașcu, vataful din Peletiuți. Plecat, dar nu ingenușiat, Istrate recunoaște mai tîrziu la 1667, că din „*vîna lui și pentru mari greșale*“ a fost „*tras la vecinătate*“ el, soția și copiii ¹³. Dar soarta lui Istrate este împărțită și de alți răzeși din sat. Silvestru Bărboi a fost făcut „*vecin*“ de către marele dregător Grigore Hăbășescu, pătruns în pămînturile răzeșilor, prin opresiune și falsuri. Vibrează impresionant relatările bătrînului răzeș din 13 ianuarie 1724, în care mărturisește că era „*tras la vecinire*“

10 DIR, XVII, IV, 147 (datat greșit 8 martie 1616, ori este 8 martie 1617).

11. Dezastrul a ajuns pînă în Moldova de sub munte. Domnul Moldovei Petru Șchiopul și sfatul domnesc recunosc la 23 martie 1575 că documentele „cetașilor“ răzeși din satul Manoilești (dispărut, lîngă satul Dornești, comuna Costișa, județul Neamț) „*le-au pierdut din pricina Tătarilor, cînd au venit asupra lui Ion Voevod și au prădat țara, atunci cînd și însuși Ion Voevod a pierit*“ (DIR, XVI, III, 62); unele sate au fost distruse complet, „*n-au rămas nime, numai locul pustiu*“ (ibidem, 91); altele au fost pîrjolite și arse (ibidem, 96); în iureșul năvalnic tătării surprind la nodurile apelor pe răvășiții locuitori căutînd să treacă cu puținul avut. Se pierd prețioasele urice și documente străbune : „*le-au pierdut în vad la Siret cînd au venit Tătarii și au prădat țara noastră și i-au ajuns acolo și le-au loat totul*“ (ibidem, 99). La trei sferturi de veac după cumplitul dezastru din 11 iunie 1574 de la Roscani bătrînul cronicar Grigore Ureche consemna „*Iară dacă au pierit Ion Vodă, tătarii s-au lăsat în pradă peste toată țara, de au robît, de n-au fost nici odată mai mare pustietate în țară de cît atuncea*“ (Constantin C. Giurescu, *Letopisetul Țării Moldovei pînă la Aron Vodă (1359—1595)*, Edit. Scri-sul Românesc, Craiova, 1934, p. 162—163. Pustirea Moldovei este consemnată și de izvoare diplomatice externe „în unele părți se poate călători 8—10 zile ca prin pustiri, acolo unde înainte era țară roditoare și foarte locuită“ (Hurmu-zaki III/2 p. 375); consecințele erau dezastruoase : „din cauza foametei celei mari se sfîrșea Moldova în 1574 și 1575“ (Arhiva istorică, II, p. 6—9).

12. DIR, XVII, IV, 647 ibidem, V, 205, 398; DRH, XXI, A, 390, 397 GDM, II, 1696; ibidem, III, 381, 851.

13. Ibidem, 1569.

de Hăbășescu sub motiv că nu se vinduse cu totul. Dăduse nesătului boier doar „o vie ce se chiamă a lui Coftan“, pentru doi boi și o vacă, din care i-a dat doar „vaca iar boii nu mi-au mai dat“, motivînd „că sînt un om stărpu“. Bărboi nu renunță și ajunge la divanul domnesc din Iași (1684-1685), care îi eliberează un document în care se sublinia că „l-am rămas“ pe Hăbășescu ¹⁴.

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, așa cum menționam mai sus, primul mare dregător al Moldovei care pătrunde în pămînturile mănăstirești ale sătenilor din Drăgești este Grigore Hăbășescu. Acesta acaparează prin deghizate „cumpărături“ o bună parte din ocinele răzășești ¹⁵, iar urmașii lui, veacuri în șir vor desmoșteni pe obidiții locuitori ai satelor din zonă.

Menționam mai sus poiana „mănăstirea“ la 8 martie 1617. Peste 80 de ani, la 14 iunie 1697 (fig. 1), aflăm că acest loc de poiană unde fusese mănăstirea, era proprietate a mai multor săteni din Drăgești, printre care Cîrstina Anghelichioaia cu feciorii ei, precum și fratelui ei, Ioniță. Aceștia donau la această dată preotul Virlan Gafencu „un loc de mănăstire pe apa Siretului în Drăgești, unde a fost și mai înainte mănăstire, însă numai poiana, ca să facă acolo mănăstire“ ¹⁶.

Așa dar, mănăstirea dispăruse, locul ei devenise poiană, apoi această proprietate a sătenilor din Drăgești și acum, la sfîrșitul secolului, prin donație revenea din nou, loc predestinat să se facă o mănăstire, căci fusese și mai înainte mănăstire. Dispariția schitului Drăgești nu a însemnat însă și dispariția obiceiurilor și a credinței străbune a locuitorilor de aici. Prezența lui popa Hilip ¹⁷ „ot Drăgești“, menționat pe o perioadă destul de lungă, aproape 50 de ani, urmat apoi de preotul Virlan Gafencu ¹⁸ și a marelui cîmîtîr din apropiere, sînt motive să admitem existența unei modeste biserici, din gard sau paianță, posibil tot pe platoul din apropierea fostei mănăstiri. Oricum, după donarea din 14 iunie 1697 au început lucrările noului lăcaș, și faptul că biserica a fost ridicată în toamna aceluiași an, pledează pentru construcția ei din același material ca mai sus, sau din lemn, așa cum există și astăzi. La 8 noiembrie (fig. 2), ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, Maria nepoata Durnii, dădea mănăstirii din Drăgești pentru pomenirea ei, a părinților

14. Vasile Mihorlea, Ioana Constantinescu, Cornețiu Istrati, *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea*, vol. II, Moldova, Edit. Academiei RSR, 1966, nr. 78, p. 149 (se va prescurta *DRA*).

15. Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română de la Brad*, în *Opere agricole*, vol. cit., p. 505; *CDM*, III, 851, 1569; *ibidem*, IV, 156; *ibidem*, supliment I, 800.

16. Arh. St. București, Ep. Roman, XXIV 7.

17. Bănuim că acesta și parinții lui sînt cei menționați la 8 martie 1617, doc. mai sus (și *DIR*, XVII, IV, 147).

18. Că acest Popa Hilip era din satul Drăgești mai vezi *DRH*, XXI, 397, el era tatăl Irinei și socrul lui Istratie Steeles (*CDM*, III, 381, din 27.XI.1658 *ibidem*, 1569 din 31.XII.1667); *ibidem*, IV, 1926 din 14.VI.1697. Arh. St. Iași, Documente, P. 449, nr. 39 din 7.V.1677.

și a străbunicilor ei a patra parte dintr-un bătrîn din acest sat¹⁹. Deci biserica era terminată, în juru-i aflîndu-se și chiliile truditorilor și sinuraticilor de aici, căci ea poartă titlul oficial de Mănăstirea Drăgești, la perfectarea daniei fiind și egumenul de la Mănăstirile Bistrița, Salca ș.a.

Ocupîndu-ne de mai mulți ani de geneologia Ioneștilor și a Isăceștilor de la Brad, am reușit să le cunoaștem ascendența veac după veac, urcînd pînă în deceniile anterioare „descălecării” Moldovei²⁰. Aceștia descind din neamul de români din Țara de Sus, Mise sau Misea. Din Mihail Misici și fiica lui Marușca coboară Isac de Sinehău, a cărui fiu Nacu se numește Isăcescu. Fiu al acestuia, Neculai Isăcescu căsătorit cu Merla sau Merlița sînt părinții lui Ionașcu Isăcescu, născut, probabil în jurul anului 1665. Ca și înaintașii săi își are obîrșia în unul din satele bucovinene Mihăilăuți, Hertza, Sinehău, Ilîșești, Plopeni și Dumeni. Spre sfîrșitul secolului îl găsim ca modest și apoi mare dregător, cînd mînat de atribuțiile slujbei ajunge, probabil hotarnic, prin părțile Neamtului și Romanului. Se căsătorește cu Alexandra, fiica lui Tofan Sechel, înainte de 22 noiembrie 1698, și prin aceasta se leagă și mai mult de meleagurile Moldovei centrale. Moștenind ocini, soții Isăcescu încep și seria cumpărăturilor de părți și moșii din satele Bahna, Urzici și Tuțcani (țin. Neamt). Fac apoi cu mari cheltuieli o biserică din piatră pentru schimnicii de la Runc (țin. Neamt), lăcaș care a suferit mai multe restaurări, ajungînd pînă în zilele noastre.

Ionașcu Isăcescu începe să cumpere părți de moșii și în satul Drăgești din ținutul Roman, pe Siret. Astfel, în toamna anului 1704 la 23 septembrie ca fost mare șetrar cumpără cinci pămînturi, nealesle, partea Mariții, de la Vasile Mihalcea, soția lui Safta și feciorul lor Neculai, cu 4 taleri bani gata²¹. În anii următori, marele dregător mai cumpără prin două zapise încă 64 de pămînturi, situate în jumătatea de jos a satului, numită a Avereștilor²². Evenimentele din toamna anului 1711 (din nou tătarii au căpătat autorizația muftiului de a prăda rebela Moldovă) pricinuesc mari pagube și suferințe și pe aceste meleaguri²³. Așa de pildă satul Peletiuți din apropierea Drăgeștilor, este complet răvășit, podul de peste Siret, moara și o crîsmă au fost distruse cînd „*au venit Tătarii de li-au risipit*”, precizează documentul de mai tîrziu²⁴. Cronica vremii consemnează „*mari jocuri*” și abuzuri. Oamenii bejenari au fost puși „*să dea cîte 2 lei*”, foametea și scumpetea își arătau colții, locuitorii nu a-

19. Arh. St. București, Ep. Roman, XXIV 8.

20. Vezi, Gheorghe Burlacu, Mihai Sorin Rădulescu, *Ioneștii de la Brad, studiu genealogic și istoric*, în „Carpica”, XX (1988-1989) sub tipar.

21. *Ibidem*, manuscris dactilografiat, p. 2-11.

22. CDM, V, 364. Erau pămînturi din jumătatea de sud a satului.

23. *Ibidem*, nr. 557 (din 16 iunie 1706, cumpăra 24 de pămînturi), 863 (din 5 iunie 1709, cumpără 40 de pămînturi).

24. În urma „*hainirii*” lui Dimitrie Cantemir în Rusia, în țară s-a produs o completă anarhie, cei trei caimacani și apoi un dragoman nu au reușit să „*chivernisească țara cu imblînzire*”, căci totul a mers din ce în ce mai prost.

25. C. A. Stoide, *Documente din ținutul Neamt — secolele XVI—XVIII*, în „Anuarul Liceului Petru Rareș”, Piatra Neamț, anii 1936-40, Piatra Neamț, 1942, p. 25-26, document din 20 decembrie 1724.

veau ce minca, ajunsese „că era săcșorul de făină cîte 15 lei, și încă nu să nici găsea”²⁶. Viața monahală și mica gospodărie a schitului Drăgești au fost din nou distruse, jefuite și prădate, încît cu greu se poate reorganiza. În aceste grele condiții medelnicerul Ionașcu Isăcescu văzînd atîta sărăcie, mari greutăți și schitul distrus ajută la refacerea acestuia și îl înzestră cu tot ceia ce el și soția sa cumpărase în satul Drăgești. La un an deabia se înfiripase viața schitului, iar domnul Moldovei Nicolae Mavrocordat la 26 decembrie 1712, confirma călugărilor și soborului mănăstirii dreptul de a stăpîni și a lua zeciuală de pe părțile de cumpărătură donate de Ionașcu Isăcescu (fig. 3). Contribuția sa la înjghebarea așezămîntului monahal era hotărîtoare, peste 70 de pămînturi cu întreg venitul lor, cu izvoade și zapise, intrau în proprietatea schitului, iar „*Ionesco Isăcescul medelnicerul*” este numit de cartea domnească „*ctitor*”²⁷. Un alt hrisov domnesc de la același domn, din 21 martie 1713, totaliza toate doniile făcute de „*ctitorul Ionașcu Isăcescu*”, fost mare medelnicer, schitul Drăgești peste 200 de pămînturi în valoare de peste 250 de lei și 6 galbeni, la care se mai însumau 28 de pămînturi făcute danie direct călugărilor de diverși răzeși din partea locului. La aceste bunuri principale se adăugau multe locuri în vatra satului, multe heleșteie, mori și locuri pentru mori, vii, fînețe, locuri pentru fin, prisăci și locuri pentru prisăci²⁸. Ionașcu Isăcescu se ocupa îndeaproape de chiverniseala sau gospodărirea moșiilor și a schitului Drăgești. Aceasta rezultă și din aceea că cele două hrisoave domnești de mai sus îl denumesc ctitor al „*mănăstirii din Drăgești*”. Nu este lipsit de importanță să subliniem și faptul că hramul schitului este Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, poate după numele lui Isăcescu, dar există și posibilitatea ca „*Mănăstirea*” să fi avut o altă sfință prăznuire, iar acum să se fi schimbat. În toamna anului 1716, Isăcescu mai cumpără de la un evlavios sătean, de la Gheorghită armașul, fiul lui Anghelachi și al Cîrstinei, aceea care cu aproape douăzeci de ani în urmă (1697) făcuse danie poiana „*unde a fost mai înainte mănăstirea*”, încă 30 de pămînturi²⁹, care, de asemenea, au fost date schitului Drăgești.

Legat și de Țara de Sus, Ionașcu Isăcescu, după ce abia isprăvisese de făcut biserica schitului Drăgești din ținutul Roman, se și apucă de aceea din Ilișeștii Sucevei. În ziua de 20 iunie 1714 un mare sobor de preoți, diaconi, călugări, sfințesc în prezența unui mare număr de săteni biserica mănăstirii³⁰. Dar cum zilele fiecărui muritor sînt limitate, Ionașcu Isăcescu subită moare la 6 august 1720. Este înmormîntat în Mînăs-

26. Ion Neculce, *Letopiseșul țării Moldovei*, Editura Minerva, București, 1982, p. 624, mai vezi N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. VI, Monarhii, București, 1938, p. 478-481.

27. Arh. St. București, Ep. Roman, XXIV/14.

28. *Ibidem*, XXIV/15.

29. *Ibidem*, XXIV/16.

30. Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, București, f.a., p. 112.

tirea Ilișești (azi monument istoric comuna Ciprian Porumbescu, județul Suceava)³¹.

Așadar, Ionașcu Isăcescu, boier din clasa de mijloc, ajunge și el ca înaintașii săi mic dregător, aleargă din loc în loc, face hotărnicii, împăcăciuni, este martor, căci numai așa își putea spori averea și mări prestigiul, ca să răzbată apoi în înalte dregătorii și în sfârșit în tagma marii boierimi. Ca mare medelnicer este cunoscut de Dimitrie Cantemir, care îi știe și înaintașii, învățatul domn îi trece pe Isăcești printre neamurile vechii boierimi din Moldova³². Împreună cu Alexandra ctitoresc trei monumente istorice Moldovenești. Buni creștini și mari filantropi se apleacă asupra ușurării vieții anohoreților de pe Runc, de la Drăgești și urzesc o nouă mănăstire și la Ilișești.

După cât se pare Ionașcu Isăcescu și Alexandra au avut următorii copii Vasile, Safta, Maria și Grigore. Acesta, la rându-i are trei copii Paraschiva, Alexandru și Toader. Toader Isăcescu căsătorit cu o fiică a lui Vasile Kogălniceanu au trei copii pe Casandra, Constantin și Ștefan. Bănuim că acest Ștefan Isăcescu, a fost bunicul Ioneștilor de la Brad și că el este acel „*popa Ștefan*“ din Roman, menționat în anul 1774 în recensământul populației Moldovei³³.

Revenind la satul și schitul din Drăgești ne reține atenția faptul că acesta în câteva documente din anul 1724 este numit „*schitul lui Gafencu*“³⁴. Bănuim că preotul Vîrlan Gafencu încă mai trăia, căci așezarea monahală încă îi mai poartă numele. Curînd însă nu i se va mai spune așa, fiind înlocuit cu numele lui Ionașcu Isăcescu. Egumenii, nacialnicii său stareții schitului³⁵ în cursul timpului își dovedesc vrednicia și strădania

31. *Ibidem*, vol. III, Cernăuți, 1937, p. 174; VI, p. 112.

32. Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Edit. Academiei R.S.R., București, 1973, p. 283.

33. Gheorghe Burlacu, Mihai Sorin Rădulescu, op. cit., p. 12—18; *Moldova în epoca feudalismului*, vol. VII/II, Edit. Știința (Chișinău), 1975, p. 283, col. I, nr. 3.

34. Arh. St. București, Documente istorice, LXIII/111, 112 (din 28 februarie și 26 mai).

35. La 18 iunie 1700 egumen al schitului Drăgești era *Aftados*, care se judeca cu răzeșii din acest sat pentru cumpărăturile făcute din moșia lui Vicol (Arh. St. Piatra Neamț). Fond Drăgești, Condica de documente și scrisori, nr. 48). După nume, pare a fi grec, este primul stareț al schitului și cu Ionașcu Isăcescu au realizat multe pentru mica comunitate de aici. Peste 24 de ani, la 13 ianuarie 1724, egumen al schitului era *Serafim* (Vasile Mihordea, Ioana Constantinescu, Corneliu Istrate, op. cit., doc. 78, p. 149). Cosemnatari ai acestui document sînt și „*eromonah Teodosie Roată, ierodiacon Anton Ploșniță și ierodiacon Ioan*“ desigur călugări și ei ai schitului Drăgești. La 10 iulie 1724 egumen era părintele *Teodosie (Roată)*, care cumpăra părți de moșie pentru schit (Ion Ionescu de la Brad), *Agricultura română de la Bradu*, în Opere, vol. cit. p. 106). După 29 de ani, la 1713, egumen al schitului era tot *Teodosie (Roată)*, căci participa la delimitarea proprietății de a fraților Burchești (Arh. St. Piatra Neamț), Fond Drăgești, Condica de documente și scrisori, nr. 162). La 14 iunie 1779 îl găsim ca egumen pe *eromonahul Calistru* care la această dată dădea un înscris de mărturie (*ibidem*, nr. 144); peste 7 ani, la 5 decembrie 1786 pe un zapis de schimb a unor pămînturi semnează, *Calistru egumen* al schitului Drăgești (*ibidem*, nr. 134). desigur era una și aceeași persoană. Între anii 1792—1793 și

de a mări și extinde proprietățile, căci se vor judeca la ținut, la episcopie sau în capitala țării. Așa spre exemplu în anul 1668 schitul avea 259 de pământuri și numai 141 erau deținute de răzeși³⁶. În anii următori prin mai multe hotărâni, care fac o serie de delimitări, se aleg părțile schitului de ale răzeșilor³⁷.

Cum era și firesc posteritatea a păstrat în memorie pe ctitorii schitului. Modesta comunitate a călugărilor a avut din generație în generație pomelnice, obștea satului, de asemenea a păstrat prin viu grai de la străbunici la strănepoți, iar în actele oficiale s-au făcut consemnări despre cei ce au urzit așezarea monahală de aici. Așa de exemplu într-un document putem constata faptul că după 64 de ani, de la săvârșirea din viață a lui Isăcescu, la 12 noiembrie 1784, într-o hotărânică se face mențiunea expresă „*schitul lui Ionașcu*“. Într-un alt document din 6 decembrie 1786, așezământul este numit „*schitul Isăcescului*“. La aproape un veac de la trecerea la cele veșnice, ctitoria lui Ionașcu Isăcescul își păstra intactă identitatea, căci la 22 iunie 1809, monahul Isaia își dă baștina din satul Galbeni (com. Filipești, jud. Bacău) „*Schitului zis Isăcescu din Drăgești*“, iar peste 90 de ani o altă datare și identificare se făcea corect³⁸.

Și sătenii din Drăgești erau antrenați în competiția pentru cumpărături de pământ, dominantă a vremii. Unii dintre aceștia se judecau pentru bucăți de pământ acaparate sau luate pe nedrept, alții, și aceștia erau cei mai mulți, își munceau răzășia sau munceau pe moșiile stăpînitorilor.

În categoria marilor proprietari putem cita, așa cum s-a văzut, pe filantropii Isăcescu, urmați de egumenii schitului, iar pe întinsele moșii din jur găsim pe Grigore Hăbășescu, Strat Iurașcu, Gavril și Ursu Burchi, medelnicerul Apostol, Gheorghe Hermeziu, Dimitrie Niclescu, Chiriace Corban și alții, care au stăpînit diferite părți și succesiv hotarele satului. În acest context satul s-a împărțit și reîmpărțit în funcție, nu de descendenței vechilor stăpîni, ci de noii și puternicii cumpărători. O împărțire geografică a satului, așa cum s-a văzut mai sus, o avem încă de pe la jumătatea secolului al XVI-lea, care s-a menținut pînă în zilele noastre. Așa de pildă la 1 iulie 1725 satul era împărțit în Drăgeștii de Jos și Drăgeștii de Sus³⁹. Facem precizarea că satul Drăgeștii de Jos, menționat în mai multe documente, a fost de fapt jumătatea satului de sus, așezată

1803—1809 găsim ca născut al schitului pe vrednicul călugăr Sava ieromonah, cel care a dăruit și și-a înscris numele pe un clopot al schitului, care există și azi (Arh. St. București, Documente istorice LXIV 93; fișă cercetare de teren în com. Negri, jud. Bacău din 1 noiembrie 1977).

36. Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română de la Bradu*, în op. cit. vol. cit., p. 606.

37. *Ibidem*, p. 506—507, m. 20—28.

38. *Ibidem*, p. 506, nr. 23, Arh. St. București, Ep. Roman XXIV/32; Ion Ionescu de la Brad, op. cit., în vol. cit. p. 507; Arh. St. Bacău, Corespondența parohiei C. Negri, d. 13 1899 f. 136 și au transmis identitatea ctitorului.

39. Arh. St. Piatra Neamț, Fond Drăgești, Condică de documente și scrisori, nr. 163.

geografic și cardinal spre sud, iar Drăgeștii de Sus a fost cealaltă jumătate așezată mai jos și spre nord. Peste 21 de ani, la 21 septembrie 1746, căpitanul Ursu Iurașcu, stăpînul de fapt al satului Peletiuți de peste apă Siretului, avea și satul Drăgeștii de Sus, iar mănăstirea avea o mare parte din pămînturile din Drăgeștii de Jos⁴⁰. La săvîrșirea din viață a lui Ursu Iurașcu, averea rămasă se împarte între copiii săi Constantin Iurașcu comis al treilea, Ileana căsătorită cu Gheorghe Anastasie. Smaranda căsătorită cu Ion Movilă comis, și Iordachi Iurașcu pitar, căsătorit cu fata pitarului Neculai Kogălniceanu⁴¹. Smaranda și Ion Movilă au printre altele și părțile nealese din satul Drăgești. La o cerere a acestora de a se delimita aceste proprietăți, domnul Moldovei, Ioan Teodor Callimachi, la 23 aprilie 1761, poruncește unui dregător să aleagă părțile din Drăgești, ce aparțin treti comisului Ion Movilă zis Ețcăul. Dintr-un zapis ulterior, din 20 iulie 1762, aflăm că după judecată au rămas jumătatea „*de din sus de Drăgești*” comisului Ion Movilă⁴². În taomna anului 1764 într-o jăluire către domnul Moldovei, Grigore Al. Ghica, comisul Ion Movilă arăta că deși are dreptul să stăpînească și jumătatea de jos a satului Drăgești, zestre de la socrul său, răzeșii o stăpînesc în continuare motivînd „*că nu s-au pus pietre hotară*”. Rezultă practic că satul era stăpînit mai departe de săteni căci se subliniază în acea jalbă cum aceștia „*stăpînesc în tărie tot satul*”⁴³.

După o mărturie din 14 iunie 1779 reținem informația că Ursu Burchi descindea dintr-un rus venit de prin părțile Nemirovei⁴⁴. Burchesții în decusul vremii sînt asimilați răzeșilor drăgeșteni, moștenesc și cum-pără multe părți din moșia satului. Disponind de oarecare stare materială Gavril și Ursu Burchi în cursul anului 1767 fac o frumoasă biserică din birne, cunoscută și aceasta în partea locului ca Mănăstirea Drăgești⁴⁵. Biserica restaurată de mai multe ori există și azi, cu hramul „Sf. Voievozi”, fiind monument istoric, dar datată greșit⁴⁶.

40. *Ibidem*, nr. 167.

41. Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. XXV, Neamul Kogălniceanu Iași. 1933, p. CXI.V

42. Arh. St. Piatra Neamț, Fond Drăgești, Condică de documente și scrisori, doc. nr. 164, 159.

43. Vasile Mihordea, Ioana Constantinescu, Corneliu Istrati, op. cit., p. 388. În anul 1766 aceluiasi domn i se jăluia din nou împotriva unor călugări care au făcut moară pe partea lui de moșie și că frații Nicolae și Radu Roată i-au păscut țarina cu vitele lor (Arh. St. Piatra Neamț, Fond Drăgești, Condică de documente și scrisori - doc. nr. 155).

44. Arh. St. Piatra Neamț, Fond Drăgești, *Condică de documente și scrisori*, doc. n. 144; Nemirov, localitate în Podolia. la circa 10 km spre est de fluviul Bug, de la Mohilău spre nord-est.

45. Arh. St. Piatra Neamț, Fond Drăgești; *Condica cit.*, nr. 101, 127, 132, 152, 161, 160, 162, 89, 92—93, 97, 124, 125, 140, 142—145, 149, 157, 173; Arh. St. București, Documente istorice LXIV/87.

46. Probabil după inscripția de pe clopote care au fost făcute mai tirziu, clopotul mare; „*Gavril Burke și Ursul Burke an 1773, pe cel mic „Gavril Burke și Ursul Burke 1774”*” (cercetare de teren din 8 iulie 1980; o fișă de monument istoric din 17 mai 1963 dă de asemenea date eronate. Este trecută în „*Lista monumentelor de cultură de pe teritoriul R.P.R.*”. Edit. Academiei R.P.R., conform

Așadar, spre sfârșitul deceniului al șaptelea și în cele următoare, în satul Drăgești începea o nouă redistribuire a pământurilor, așa cum s-a văzut în cele de mai sus.

Pe la jumătatea secolului al XVIII-lea, pe locurile comisului Ion Movilă din preajma schitului s-a format un mic grup de case așezate în partea de sud și de jos al dealului Stinca și în apropierea schitului Drăgeștii de Jos. Acesta este începutul satului, și posibil ca la început nici să nu fi avut un nume, ca atâtea alte așezări în formare și deabea mai târziu să se fi numit Brad, deoarece motivația există. Marele nostru înaintaș face precizarea că în 1871 „vizitatorul, ajungând la Brad din partea dinspre Călinești, vede de departe o stincă pe malul Siretului, având în vârful ei un brad secular, o bisericuță, un rînd de odăi de o parte și un rînd de alta”⁴⁷. Un recensămînt al populației Moldovei din anii 1772, 1774 ne furnizează date edificatoare asupra noului sat format „Liuzii”⁴⁸ comisului Ion Movilă, căci așa se numea mica așezare. Era formată din șapte case, trei birnice și patru scutite. Una era a lui Ion case a lui Ion, Andronache, Ion și Neculai, toți țigani⁴⁹. După cît se Cioban, iar Toader și Irimia argați aveau și ei casele lor. Mai erau patru case a lui Ion, Andronache, Ion și Neculai, toți țigani. După cît se pare o mare stîină a comisului atrăsese aici și îi stabilise pe puțini locuitori cioban, argați și slugile respective, toți probabil cu case modeste sau bordeie. În același document de mai sus satul Drăgești este catografiat aparte⁵⁰. Prezența celui alt schit, tot din Drăgești, este un alt motiv în plus ca cel din Drăgeștii de Jos să se numească fie după numele ctitorului, așa cum s-a văzut mai sus, fie după un alt reper, în cazul nostru, Brad. Într-o evidență privind schiturile și bisericile din eparhia Romanului din anul 1809, găsim catografiați și numele schimnicilor de pe lîngă lăcașurile respective: în Drăgeștii de Jos la biserica cu hramul „Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul” era preot „Vasile nevolnic” și ur-

H.C.M. nr. 1160 din 23 iunie 1955, p. 21, nr. 160, în Regiunea Bacău, trecută și de Nicolae Stoicescu în „Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova, București, 1974, p. 218 trecută ca biserica de la Cotu Drăgești, înainte de 1809; p. 268, dată ca și anteriora incert: „din sec. XVIII sau începutul sec. XIX; trecută și în *Anuarul Eparhiei Romanului*, 1936, București, p. 89, cu sublinierea că este monument istoric „construită din lemn în 1773 de frații Ioan (găsit, în loc de Ursu) și Gavril Burchi. Cîteva documente de mai târziu ne fac cunoscuți pe stareții schitului: Macarie, zograful Episcopiei în 1798 (Arh. St. București, Documente istorice LXIV/92).

47. Ion Ionescu de la Brad, *Călăuzul Vizitatorului școlii de agricultură de la Brad în 1871*, în vol. cit., p. 555.

48. Liude = om, individ.

49. *Moldova din epoca feudalismului*, vol. VII, partea a II-a, Edit. Știința Chișinău, 1975, p. 274; de asemenea, spațiul restrîns ne obligă să facem această subliniere în notă și nu în text: în harta lui Bauer, ridicată pe teren între anii 1769—1772, tipărită în anul 1781, satul Drăgești este reprezentat cu cîteva semne grafice pe partea dreaptă a pîrului Rîpoș, și alte două semne pe partea stîngă a acestuia, sigur reprezentînd așezări stabile unde azi se află satul Brad (F.W. de Bawr, *Carte de la Moldavia*, Biblioteca Academiei, secția cartografie, H. III. 317).

50. Avea 26 de case, dintre care 14 scutite și 12 birnice. (*Moldova din epoca feudalismului*, vol. cit., p. 273).

mătorii călugări: ieromonahul Sarva, nacialnic, moldovan; ierodiaconul Varlaam, moldovan; ierodiaconul Veniamin, moldovan; monahul Atanasie, moldovan, monahul Panteleiman, moldovan; monahul Vichenție, moldovan și monahul Isarie, moldovan. În celălalt sat, Drăgești de Sus, la biserica cu hramul Sf. Voievozi slujea preotul Gavril, iar la schit se aflau doi călugări. Toate aceste așezăminte aparțineau de Eparhia Romanului, ținutul Roman, Ocolul de Jos⁵¹. Într-un document din 2 februarie 1816 (fig. 4) găsim confirmarea pentru prima dată că schitul se numea Bradul din Drăgești, iar peste 12 ani, la 1828 și schitul și satul se numeau Brad⁵². În anul 1822, episcopul Gherasim al Romanului a numit ca nacealnic, superior al schitului, pe Ion Isăcescu, tatăl lui Ion Ionescu, care a reparat lăcașul și l-a înzestrat cu cele trebuitoare. Din această perioadă datează chiliile și atenansele din jurul schitului. Faptul este mai mult decât semnificativ. Este pentru prima dată că întâlnim la conducerea nemijlocită a schitului un descendent Isăcesc, strănepot al ctitorului Ionașcu Isăcescu, el fiind și ultimul.

Ion Isăcescu⁵³, tatăl lui Ion și Nicolae Ionescu, era fiul preotului Ștefan Isăcescu din Roman, s-a căsătorit cu Safta (Elisabeta), fiica preotului Toader Cima tot din Roman. Au avut doi copii, pe Ion și Nicolae. Ca fiude preot care a ctitorit biserica Sf. Neculai, Ion Isăcescu, probabil cu o bună stare materială, împreună cu enoriașii parohiei au zidit în anul 1810 clopotnița bisericii Sf. Neculai⁵⁴. A fost blănar pînă în anul 1818, apoi diacon, preot-iconom, protopop și administrator (nacialnic) al schitului Brad din anul 1823 și pînă la 1834, cînd este dat afară de episcopul Meletie⁵⁵. Ca administrator al așezămîntului „...s-au apucat de îmbunătățirea schitului și de exercitat meșteșugul plugăriei... a făcut din nou biserica, a înzestrat-o cu toate cele de nevoie: cu cărți, cu veșminte și chiar cu argintăria care se află și astăzi (înainte de anul 1886 cînd a tipărit Ion Ionescu cartea sa — n.n.), a făcut chilie și atenanțele (corpul secundar al unei case — n.n.) schitului, a adus călugări și a organizat un serviciu religios...” Prin fraza „a făcut din nou biserica” trebuie să înțelegem explicația sa: „La Brad, tatăl meu au prefăcut biserica și au tăbănuit-o pe din lăuntru și pe din afară cu scinduri, au făcut catape-

51. Const. N. Tomescu, *Știri catagrafice din Biserica Moldovei în 1809*, în „Arhivele Basarabiei”, an III, nr. 2, aprilie—iunie 1931, p. 75; *ibidem*, nr. 3 iulie—septembrie 1931, p. 176; un document din 22 iunie arată că monahul Isaia dăruia schitului zis Isăcescu din Drăgești partea lui de moșie din satul Galbeni, deci era de baștină din acest sat (Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română de la Bradu*, în op. cit., vol. cit., p. 507).

52. Arh. St. București, Documente istorice DCCC LVIII/37, Arh. St. Piatra Neamț, Fond Drăgești, Cronică de documentare și scrisori, nr. 56.

53. Pentru date suplimentare v. Iheorghe Burlacu, Mihai Sorin Rădulescu, *op. cit.*, p. 19.

54. Ion Ionescu de la Brad, *op. cit.*, în vol. cit., p. 511; Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 725.

55. Ion Ionescu de la Brad, *op. cit.*, vol. cit., p. 511-513. Despre activitatea lui la schitul Brad mai vezi studiul nostru (I. Măzăreanu, V. Ursachi, Gh. Burlacu); *Din istoricul construcțiilor de pe stîncă de la Brad, județul Bacău*, în „Cercetări agronomice în Moldova”, anul XX, vol. I (77), Iași, 1987, p. 145-146.

teasma și au pus un zugrav din Roman de au zugrăvit-o“ De asemenea „au făcut un nou rînd de chilie la marginea stîncii despre apus, avînd în capăt despre amiază o odaie mare în dreptul uşii bisericii și apoi alte cinci odăi pentru locuința călugărilor. La marginea stîncii despre răsărit au făcut atenanțele în care era bucătăria, spălătoria și o casă mare cu două odăi de locuit slugile. Între atenanțe și marginea stîncii despre miazăzi au făcut clopotnița și o casă în care ședeau două călugărițe... Sug chilie au făcut o pivniță adîncă în stîncă Bradului și sub atenanse un zămnic“⁵⁶. În jurul anilor 1829—1830 ambele schituri din Drăgești se aflau sub conducerea iconomului Ion Isăcescu⁵⁷.

După o jumătate de veac, la 1830, satul Brad cunoaște sensibile sporuri demografice (fig. 5) și chiar organizatorice. Se numea Schitul Bradului, făcea parte din Ocolul de Jos, ținutul Roman, și aparținea Episcopiei de Roman. Avea 45 de familii, din care 31 erau birnice, 4 fără căpătii, 1 preot, 2 dascăli, 1 bătrîn nevolnic, 3 văduve și 3 slujbași⁵⁸. Într-un important document cartografic din anii 1828 și 1829 satul „Bradului“, este catagrafiat cu 25 de case, dar nu lipsit de importanță, căci sînt reprezentate grafic (⚡) și cele două schituri Bradului și Drăgești, așezate corect⁵⁹. Satul Brad mai este menționat și în catagrafiile din anii următori. În anul 1846 satul avea 44 de familii⁶⁰.

Din anul următor, un interesant plan al moșiei schitului Brad, face precizarea că acesta avea 235 de părți de moșie și că aparținea tot de Episcopia Romanului. Reproducem alăturat acest document (fig. 6), deoarece orientativ acest plan a servit și la improprietărirea brădenilor de la 1864 (71 de fâlcii și 49 de prăini) și apoi din rezerva de pămînt rămasă se va forma moșia Bradului de către Ion Ionescu (97 de fâlcii și 42 de prăini)⁶¹.

Marile transformări sociale din anii următori aveau să modifice profund starea clăcașilor din satul Brad. Avem aici în vedere Regulamentul organic aplicat începînd din anul 1832. Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor din 1859 ș.a. Ca urmare a acestora, la sfîrșitul anului 1863,

56. Ion Ionescu de la Brad, *op. cit.*, în vol. cit., p. 502-512.

57. La 19 noiembrie 1830, într-o petiție către Divanul judecătorec al Moldovei arăta încălcările proprietăților schitului Drăgeștii de Sus și de Jos, de către aga Gh. Hermeziu, stăpînul satului și moșii Dămienesti (*ibidem*, p. 507-509).

58. Arh. St. Iași, tr. 885, d. 40, f. 27.

59. *Karto teatra voinea va Europa...*, ridicată în anii 1828 și 1829, tipărită la Petersburg, în 1835, se află la Biblioteca Academiei României, secția cartografie, H.III.461, Satul Drăgești (Drăgeștii avea 44 de case).

60. Din acestea: 24 birnice, 2 slujbași volnici, 2 preoți, 1 diacon, 2 dascăli, 2 privilegiați, 3 bătrîni și 8 văduve (Arh. St. Iași, tr. 1423, nr. 904).

61. Arh. St. București, Colectia Planuri și hotărnicii, Județul Roman, nr. 29. Planul este executat de geometrul ținutului Roman, Vucinic, iar hotarnica este făcută de A. Dumitru în anul 1847, mai, ziua 6. Tot în partea dreaptă a acestui plan, ce se afla atunci la Ministerul Finanelor, este o altă atestare de autenticitate cu nr. 41424, dată de inginerul statului G. Mariana, din anul 1870 octombrie 17, ceea ce ne face să susținem că la improprietărirea din anul 1864-1865 s-a lucrat pe acest document; V. și Ion Ionescu de la Brad, *op. cit.*, vol. cit., p. 503, 512, 518-522.

odată cu legea secularizării averilor mănăstirești, schitul de la Brad se desființează, biserica devine lăcaș de închinare a sătenilor⁶², iar moșia proprietate a statului. Dezideratul important al împroprietăririi țăranilor capătă contururi reale în urma sancționării și promulgării legii rurale din 14/26 august 1864. Astfel, că în satul Brad sînt împroprietăriți 41 de clăcași, cu 70 de fălci și 35 de prăjini de pămînt, devenit între timp proprietatea statului. Printre aceștia sînt

9 locuitori cu 2 boi cu 36 fălci ;
 9 locuitori pâlmași — cu 22 fălci și 40 prăjini ;
 22 locuitori săraci — cu 3 fălci și 35 prăjini ;
 1 preot — cu 8 fălci și 40 prăjini ;
 41 locuitori — cu 70 fălci și 35 prăjini

La aceasta se mai adaugă o falcă și 14 prăjini locuri neproductive drumuri de comunicație, curtea cu livada schitului, circiuma și locul din jurul bisericii, ajungîndu-se la 71 de fălci și 49 de prăjini. Nu există nici un lăcaș mai înstărit, care să aibă patru boi, dar chiar și acei mai puțin avuți au luptat întotdeauna pentru hotarele drepte ale moșiei lor. În anul 1865 brădeanul Vasile Comea, dîndu-și seama că partea ce le revine lor nu este hotărită drept, a stricat movilele hotarelor și a tras o nouă brazdă de hotar în valea Siretului. În această situație s-au făcut în anii următori de către patru ingineri patru măsurători și planuri-hărți care nu toate au delimitat corect cîtimea de fălci și prăjini ce le reveneau. În primăvara anului 1868 un cetățean Niculescu a tras o nouă brazdă în detrimentul brădenilor, luîndu-le și unele prăjini „arate și semînată de locuitori cu grîu”. Jalbele adresate de cei în drept, au făcut ca pînă la urmă dreptul de împroprietărire să fie corect delimitat⁶³.

Ion Ionescu a văzut lumina zilei în anul 1818 la 24 iunie (stil vechi) în casa părinților săi din Municipiul Roman, de pe fosta stradă Carnați nr. 8, azi purtîndu-i numele. Era fiul preotului Ștefan Isăcescu și a Săfetei (Elisabeta), născută Toader Cima, preot la biserica Sf. Gheorghe din Roman. La vîrsta de 7 ani este dat la școala domnească din Roman, de la Biserica Albă. Aici dascălul Vereseu care îi predă limba română l-a

62. Filială a bisericii parohiale (Sf. Nicolae), din comuna Călinești, jud. Roman, după anul 1879 cînd se desființează această comună, ține de comuna Negri ; în dosarul cu nr. 48, din anul 1864 a Arhivei Episcopiei din Roman, sînt luate în evidență toate bisericile de mir, printre acestea la nr. 37 figurează biserica de la Brad. Faptul că nu mai are proprietăți „amoșieru” și că este dependentă de Ministerul cultelor ne arată cu certitudine că schitul a fost desființat la sfîrșitul anului 1863, în virtutea legii secularizării averilor mănăstirești.

63. Ministerul agriculturii comerțului și domeniilor, *Împroprietărirea clăcășilor din anul 1864 și a însurățeilor din anul 1878*, București, 1908, p. 60 ; Ion Ionescu de la Brad, op. cit., în vol. cit., p. 513-519.

botezat Ionescu, adică fiul lui Ion și astfel pronumele Ion a devenit nume patronimic. Așa i-a rămas numele, lui și fratelui său Nicolae.

În casa părintească a văzut și a simțit din plin greutățile vieții, a căpătat și a păstrat un cult deosebit față de înaintașii săi, față de oamenii satelor, de munca cîmpenească a acestora. Ajunge să învețe la Iași, în Franța și apoi a învățat toată viața. Nu a încetat, însă, de a învăța și pe alții prin tot ce a înfăptuit și a scris.

Marele nostru înaintaș se ancorează prin întreaga sa activitate ca o figură reprezentativă a generației sale, participînd activ la marile evenimente ale secolului trecut: 1848, 1859, 1864, 1877. Suflăt al acestei mari reforme sociale, Ion Ionescu și fratele său Nicolae au putut să cumpere la 10 iulie 1869 moșia Bradului (com. Negri, jud. Bacău), deoarece după împroprietărirea brădenilor mai rămăsese pămînt slobod. După propria-i mărturisire trupul moșiei avea „o întindere de 97 fălci 42 prăjini, compus din 42 fălci, 40 prăjini loc de arat, 10 fălci finaș, 13 fălci imaș, 32 fălci pădure de fag și carpîn, din care 14 fălci pădure mare și 18 tînără în grosime de nuiete ,pari și căpriori“. La Brad se aflau la această dată urzătoarele construcții „casele vechi ale proprietății încăpătoare de 5 odăi de vălătuci acoperite cu șindrilă, culme de vălătuci acoperită cu paie un hambar vechi acoperit cu paie, un grajd de lemn acoperit cu paie. Mai posedă un pogon și jumătate de vie, o livadă mică cu perji și o biserică de lemn vechi acoperită cu șindrilă“. La poala stîncii dinspre sud la drumul comun al se afla o „crișmă, al căreu venit este calculat pe an 70 lei 50 bani“⁶⁴. Moșia Bradului era megieșită la vest cu Siret, la nord și est cu moșia Drăgești fostă a răposatului Chiriac Corban⁶⁵, iar la sud cu moșia satului Călinești (de peste 1000 de fălci), arendată de Dimitrie Anghel și Ion Ionescu. Suprafața moșiei Bradului a fraților Ionescu și aceea a sătenilor din Brad ajungea aproape la 170 de fălci sau 255 de hectare.

Devenind proprietari ai moșiei Bradului, frații Ionescu își adaugă la numele familiei locativul „de la Brad“. În special Ion Ionescu se mîndrește cu ceea ce realizează aici și de aceea semnează și va semna pînă la sfîrșitul vieții „Ion Ionescu de la Brad“. De acum numele satului Brad se îngemănează cu numele și prenumele distinsului nostru înaintaș, mare agronom, economist și patriot, Ion Ionescu de la Brad. Marea lui personalitate și realizările de aici, vor face din satul Brad un renume, cu care România acelei vremi scruta viitorul. Mai trebuie subliniat și faptul că asemănător înaintașilor săi, Ion Ionescu de la Brad este și ctitor de mo-

64. *Ibidem*, p. 519.

65. Printr-o sidelcă făcută la 2 iunie 1826, descendenții lui Dimitrie Miclescu, vorniceasa Profira Miclescu și vornicul Dimitrie Scarlat Miclescu, vînd banului Chiriac Corban moșia Drăgești cu toate acareturile și pădurea cu 13 000 de galbeni (Arh. St. Piatra Neamț, Fond Drăgești, Condica de documente și scrisori, nr. 60). La 23 aprilie 1863 banul arenda moșia pe termen de un an la niște armeni cu 340 de galbeni și alte obligații *ibidem*, nr. 67). Bănuim că în anul următor banul Chiriac Corban a decedat, deoarece la 14 mai 1865, era menționat ca răposat. Catinca Corban, soția lui (*ibidem*, 68, 106) a preluat obligațiile pe care fostul soț le avea.

numente istorice religioase. Între anii 1853—1857 a ridicat sau a reînnoit din temelie o monumentală biserică în localitatea Pyretos (Tesalia), din Grecia. Biserica cu hramul Sf. Gheorghe există și azi. Odinioară o frumoasă pisanie în limba greacă, săpată în piatră, făcea cunoscut tuturor că biserica a fost făcută de „*boierul căminar din Moldova Ion Ionescu*“⁶⁶.

După moda timpului a obținut și el ranguri onorifice sociale, în 1841 îl găsim pitar, în 1843, era serdar, iar peste 3 ani, în 1856, așa cum rezultă din pisanie, era căminar.

Scăpînd de greutăți și datorii, frații Ionescu au adus de la Iași osemintele părinților pe care le-au reînhumat la Brad, au prohodit sacrele relicve în străbună baștină de aici, în ziua de 24 iunie 1882. Tot aici mai sint înmormîntați preotul Toader Cima din Roman, tatăl mamei fraților Ionescu, care s-a călugărit cu numele de Teoctist, monahia Iustina, mama preotului Toader Cima și alte fețe bisericești⁶⁷.

Ajuns la capătul sănătății sale, la numai 74 de ani Ion Ionescu de la Brad își dă ultima suflare în singurătatea de aici, la ora 21 în ziua de 16 decembrie 1891 (stil vechi)⁶⁸. Aici pe acropola de la Brad, unde de peste veacuri dăinuie mîndri daci, Ion Ionescu, mare moldovean și român, s-a îfrățit pentru totdeauna cu ei, cu părinții și înaintașii lui (fig. 7).

Fratele lui Ion Ionescu, Nicolae, născut în anul 1820 în casa părintească din orașul Roman, este și el legat prin părinți, străbuni și trăire de localitatea Brad. A învățat la școala din Roman, apoi la liceul național din Iași și ca bursier al Eforiei Școalelor la Paris, începînd din anul 1850. Peste trei ani, în toamna anului 1852 este numit profesor de istorie la Acedemia Mihăileană. Mare umanist, colaborează cu M. Kogălniceanu la Steaua Dunării, în țară și la Bruxelles. I se spunea „*privighetoarea Moldovei*“ fiind considerat unul dintre cei mai mari oratori ai țării. A practicat avocatura începînd din anul 1852 și a fost înscris în baroul Iași. În nenumărate rînduri a fost ales în corpurile legiuitoare, fie în Cameră, fie în Senat. A deținut și funcția de ministru de ex-

66. Ion Ionescu de la Brad, *Viața mea de mine însumi*, în op. cit., vol. cit., p. 626. Mulțumimi pe această cale D-lui Acad. Amilcar Vasiliu (București), care ne-a pus la dispoziție corespondența cu Primăria comunei Pyrgetos-Olimpos, în legătură cu existența și starea actuală a bisericii Sf. Gheorghe.

67. La Brad este o altă piatră de mormînt pe care se află scris „Supt acestu piatră s-a odihnești icona Ioan Isăcescu Y A T H X I Preotu Maico Iostina skimonah Teoctist, prezvitera Mario preo Anton prezvitero“.

68. I. Lungu, *Adevărul cu privire la data încetării din viață a marelui agronom Ion Ionescu de la Brad*, în vol. omagial, Ion Ionescu de la Brad. aniversarea a 150 de ani de la naștere, Bacău, 1968, p. 248-250; scriitoarea Otilia Cazimir din cele auzite în familie și din cîte își mai aduce aminte din cele discutate în casă, ar fi murit „singur între cele vreo treizeci de pisici ale lui, pe care cei care au pătruns dimineața în odaie le-au găsit cocoțate pe sobă, pe dulapurile cu cărți — zburlete, miorlăind sălbatec...“ (*Ionești de la Brad, evocați de Otilia Cazimir*, în „Cronica“, an. III, nr. 25 (124), sîmbătă, 22 iunie 1968, p. 3“; iar în altă parte: „L-au găsit înghețat, singur într-o casă cu cele 30 de mișe ale lui care urlau și scuipau de pe vetreși de pe dulapuri de nu se putea apropia nimeni de mort...“ (Otilia Cazimir. *A murit Luchî, cum am cunoscut eu lumca*, Edit. Tineretului, 1966, p. 44-45.

terne al României (24 iulie 1876 — 3 aprilie 1877). A fost membru al Academiei Române, a publicat numeroase discursuri, cuvântări, iar în anul 1891 a ținut conferința „Restaurarea monumentelor naționale”. Nu a fost căsătorit, dar cu Elena Sturza, fiica lui Scarlat Sturza și a Smarandei Paladi, au un copil, pe Eugen Ionescu, născut în anul 1860 în orașul Iași, recunoscut oficial și de ea⁶⁹. Nicolae Ionescu devenind prin cumpărare și el proprietar al moșiei Brad spre bătrînețe se retrage aici. Din corespondența sa se degajă o mare afectivitate pertru locurile și oamenii de aici⁷⁰.

Relatările scriitoarei Otilia Cazimir arată că familia preotului Gavril Casian, bunicul acesteia din Cotu Vameș (sat component al comunei suburbane Horia, municipiul Roman), se înrudea cu aceea a confratelui de breaslă Ion Isăcescu din Roman. Nu poate preciza gradul de rudenie dar afirmă că „am știut totdeauna că tata era nepotul fraților lor și Nicolae Ionescu de la Brad”. De asemenea, Ioneștii se înrudeau și cu familia marelui chimist și mineralog Petru Poni. Unele scrieri ale Otiliei redau aspecte din tihnită și molcoma viață de la Brad⁷¹.

După moartea lui Ion Ionescu, Nicolae a locuit aici îngrijind de gospodărie și moșie.

Eugen, fiul său, a fost crescut de fratele său Ion Ionescu aici pe aceste meleaguri, fiind și el proprietar și locuind la Brad. A practicat ziaristica și în pofida unor opoziții s-a căsătorit totuși cu Eleonora Gorgjescu, care mai fusese căsătorită cu Miltiade Tzoni, devenit profesor universitar în Iași. Eugen cu Eleonora sau Silica, cum o numește Nicolae Ionescu, au avut trei copii, Elena, Nicolae zis și Niculiță, și o altă fată, cea mai mică, Eugenia. Nestabila lui soție îl părăsește, recăsătorindu-se a treia oară cu George Virnav, zis Liteanu. În urma acestei căsătorii au avut un băiat, Alexandru numit și Bob sau Bobiță. Așadar, cei trei descendenți Ionescu, aveau ca frați vitregi încă patru băieți și două fete. Nu s-a mai recăsătorit și după cit ne este cunoscut a suferit mult înainte de moartea-i prematură survenită în anul 1902⁷². E posibil ca și el să fi fost înmormîntat tot aici, alături de ceilalți membri ai familiei. După toate acestea, bătrînul său tată deprimat și istovit începe să cedeze ca rezistență morală și fizică. Nu mai ajunge să se bucure de sfînta zi

69. Gh. Ungureanu, *Istoria avocaturii în Moldova*, vol. I, Iași, 1938, p. 207-208; Dim. R. Rosetti, *Dicționarul contemporanilor* (secolul al XIX-lea), București, 1897, p. 102; Gheorghe Burlacu, Mihai Sorin Iădulescu, *op. cit.*, p. 23-24.

70. Ibidem; Arh. St. Bacău, fond parohia Negri, d. 5 1869 f. 17.V d. 7 1896, f. 43 V, 94 V.

71. George Sanda. *Otilia Cazimir*, Edit. Cartea românească, (Bacău) 1984, p. 9; Ioneștii de la Brad evocați de Otilia Cazimir. În „Cronica” an. III, nr. 25 (124), sîmbătă, 22 iunie 1968, p. 3 (Otilia Cazimir, *op. cit.*, p. 45-48 (*S-a jucat pădurea cu mine*, este un fragment foarte interesant, după opinia noastră ce se poate data sigur în anii 1903-1904 și singurul care ne descrie sumar situația gospodăriei, a împrejurimilor, a pădurii de la Brad — a hucului — Ar merita să figureze, în orice manual școlar de curs elementar, dat fiind valoarea literar-istorică locală.

72. Gheorghe Burlacu, Mihai Sorin Rădulescu, *op. cit.*, p. 24-25; Arh. St. Bacău, fond parohia Negri, d. 9/1894, f. 52 V; *ibidem*, d. 5 1895 f. 18; *ibidem*, d. 7/1896, f. 43 V, 94 V; Otilia Cazimir afirmă că „singurul băiat (a lui Neculai

de 24 ianuarie a anului 1905, căci în după amiază pe la orele 1... în casa sa din cătuna Bradu... Nicolae Ionescu“ a decedat⁷³.

Asăzi nu mai există nici o cruce care să identifice locul exact al mormintului, dar sigur a fost și el înmormintat alături de fratele și fiul său. Sintem de părere că preotul parohiei Dămienesti, a cărei biserică de la Brad îi este filială, are datoria să repună o cruce cu principalele date ale marelui orator al Moldovei, profesor de istorie la Academia Mihăileană și ministru de externe al României, alături de obeliscul fratelui său.

Frații Ionescu cumpărind moșia de la Brad erau conștienți că au „dat mai mult decît toată lumea“, moșia fiind estimată la 16619 lei, iar licitația și dobînda ajunge la 49 708 lei, sumă pe care ei au acceptat-o și au achitat-o pe parcurs. Sentimente și un trecut istoric îi legau de Brad. Aici, încă de cînd era copil, mărturisește Ion Ionescu „treceam Moldova și într-o fugă ajungeam la Brad, unde mă primea cu mare dragoste tata moșu, tatăl mamei, și bunicuța mama tatei, care ședea la Brad. Tata-moșu acolo a și murit schimnic și l-au îngropat lîngă biserică“ Iar în altă parte face sublinierea „cumpărăm mai mult schitul cu suvenirile părinților și ale copilăriei mele decît pămîntul moșiei“. Cercetînd modul cum s-a format moșia, conchide că s-a format „prin cumpărături de mici bucățele de pămînturi“ de la răzăși, de către „unul Ionașcu Isăcescu... care a înființat și schitul“ și „dintr-acest moșnean mă trag și eu“.

Ca să-și poată pomeni și cinsti mai bine părinții decedați, ia hotărîrea să le mute rămășițele pămîntesti de la Trei Ierarhi din Iași și le aduce în anul 1883 îngropîndu-le la Brad „lîngă biserica făcută (restaurată n.n.) de dinșii“⁷⁴.

De asemenea, fratele său era legat de locurile natale din Roman, dar mai ales de satul și moșia Brad. Așa de pildă la 3 martie 1894, din Elveția îi scria feciorului său Eugen, crescut și el la Brad, o impresionantă scrisoare în care încearcă să-i convingă pe cei din familie „să veniți să fim împreună de Paști la Bradu“ În continuare își explică inten-

Ionescu n.n.i *i-o murit nebun*“ că a murit la Brad, ea consemnează că Neculai Ionescu în fiecare dimineață o „duce de mîni în odaia cu storurile lăsate și stă acolo (el) plecat și smerit, ca într-o biserică. Parcă se închină... — Vezi Luchi (așa era numită Otilia Cazimir în familie pînă la vîrsta de 7 ani). Asta-i odaia băiatului, aeste-s cărțile lui... și dincolo-i altă odaie, în care nu te duc pe mata, pentru că acolo a murit mama băietului...“ (op. cit., p. 45).

73. *Ibidem* : „glasul lui e șoptit și șovăitor... Barba rară îi tremură, tichia de catifea albastră îi tremură, mîinile îi tremură, și în ochii stinși nu mai stăruie decît un fel de spaimă tulbură...“. Devenise un moșneguț „subțirel la trup, ghemuit în cațaveica lui din care nu i se vîd decît mîinile subțiri și papuci cu moț“. Primăria județului Bacău, Registru pentru nașcuți și decese a com. Negri, jud. Bacău, act de deces, nr. 7 din 26 ianuarie 1905. Ca martori ai decesului sînt citați, Ștefan Patrichi de 50 ani și Gheorghe Cristea de 42 ani, ambii megieși și cunoscuți de defunctul“.

74. Ion Ionescu de la Brad, *Viața mea de mine însumi*, Iași, 1889 în op. cit., vol. cit., p. 623; idem, *Agricultura română de la Bradu*. în op. cit., vol. cit., p. 519-523, 502-504.

tiile : „Adică nu să fac eu acolo pască și colaci“, ci să „găsesc o babă voioasă și veselă, care să vie să ne facă ouă roșii, pască rumenă și colaci dogoritori, ca să avem cu ce serba acolo ziua comemorativă a învierii Mîntuitorului lumii sârace“. Peste cîțiva ani la 19/31 ianuarie 1896 același Nicolae Ionescu îi scria dintr-o localitate de pe lângă Tecuci fiului său la Iași, rugîndu-l să vină ca să-i dea „un rînd de veșminte (preoțești n.n.) ce au făcut pentru biseriçuța noastră de la Bradu“⁷⁵. Ionești aveau aici la Brad „de adorat“ mormintele pioase ale părinților și înaintașilor și atîtea altele.

Odată cu venirea lui Ion Ionescu la Brad începe o nouă și fructuoasă etapă din viața și realizările sale. Aici face el primele experiențe agricole, inaugurînd etapa cercetării comparative simple, numeroase „cercări“ ; a cultivat printre primii la noi sfecla de zahăr, floarea-soarelui ș.a. ; a realizat primele perdele arboricole de protecție a cîmpului, culturi succesive ; a propus introducerea cărții funciare ; a făcut o „fermă mică“ și o „fermă mare“ ; a realizat și „o cultură mare de arendaș pe moșia Călinești“, a deschis o școală de agricultură ; a făcut o grădină botanică cu peste 700 de specii ; un asolament pentru țărani (4 fălci) ; o casă de cruțare școlară ș.a. Ca urmare a legii comunale din 2/14 aprilie 1864 (de inspirație franceză), în anul următor se trece la organizarea noilor comune rurale și urbane. Astfel satul Brad face acum parte cu satele Călinești, Migla, Rocna și Drăgești din comuna Călinești, plașa Fundu județul Roman. Comuna avea 209 case cu un număr de 211 familii și 3 biserici⁷⁶, printre acestea figurînd și biserica fostului schit Brad, devenită acum biserică a satului Brad.

Despre cele ce începe să realizeze Ion Ionescu la Brad se ducea ves-tea repede și cuprinde întreaga țară. Astfel într-o lucrare de mare interes se face precizarea că „aici (la Brad n.n.) este un institutu agricolu foarte bunu, condusu de D. I. Ionescu... care se află... (pe o moșie n.n. de 4 fălci de mare“⁷⁷.

După unele date, la 1875 satul Brad număra 30 de locuitori, dintre aceștia sînt menționați 6 nevolnici, 5 văduve, 3 slujbași volnici, un vătaf, doi preoți și un dascăl ce serveau la biserica satului⁷⁸.

Pe plan local denumirea satului Negri, înființat în anul 1879, după doi ani de la Războiul pentru independență, prin împrăștierea însu-răteilor este tot opera marelui nostru înaintaș — Ion Ionescu de la Brad —, care a ținut în acest fel să lase nemuritoare memoria marelui său contemporan și prieten Costache Negri, decedat în anul 1876. Cîrînd noua așezare — Negri — devine centrul administrativ al fostei comune

75. Gheorghe Burlacu, Mihai Sorin Rădulescu, op. cit., scrisorile anexă, p. 28-32.

76. Ministerul de interne, agricultură și lucrări publice, Serviciul statistic, *Indiciile comunelor României după noua organizare a legii comunale, 1865*, București, Imprimeria Statului, 1865, p. 66.

77. Dimitrie Frunzescu, *Dicționarul topografic și statisticu alu României*, București, 1872, p. 61-62.

78. E. C. (probabil Erbiceanu Constantin pr. n.), *Notiții statistice despre mo-șile din Moldova*, în „Buciumul Romanu“, anul I, II, Iași, 1875, p. 380.

Călinești. În anul 1887 printre cele 59 de comune rurale ale județului Roman, figurează și comuna Negri în componența căreia intră satele Bradu, Călinești, Drăgești, Migla, Negri și Ursoaea, făcând parte din Plasa Fundu. Satul Brad avea 26 de case, 20 familii, 22 de contribuabili și 84 de locuitori. Este menționat dealul Stînca Bradului unde se află biserica de lemn, care mai înainte fusese lăcaș de închinare a schitului. De asemenea, sînt menționate Școala de agricultură, înființată de Ion Ionescu, apoi vile din partea locului⁷⁹. Peste 9 ani, la 1896 cotuna, cum este numită într-un document, avea 27 de familii și 100 de suflete⁸⁰. În anul următor avea 29 de familii cu 143 de suflete, iar peste un an, în 1899, număra 30 de familii cu 150 de suflete⁸¹, desigur sediul primăriei era tot în satul Călinești.

Ca urmare a unor transformări social-politice, a unor măsuri de securitate sporită, a îmbunătățirii condițiilor climatice, a ameliorării tehnicilor agricole și a extinderii culturilor, precum și o scădere generală a morbidității în ultimii ani ai secolului al XVIII-lea și în cel următor constatăm un spor remarcabil și a populației Moldovei.

Rezultantă a factorilor expuși mai sus și în ținutul Roman are loc o revoluție demografică, cu consecințe deosebit de importante economice, sociale și politice. Astfel, iau ființă noi așezări omenști printre care și satul comisului Ion Movilă numit mai târziu Brad. La distanțe nu prea mari, egale, apare Satul Nou, care mai târziu va fi integrat în satul Migla, tirgul Dămieniști (anul 1833), unde începe să se practice negustoria doar un singur exemplu. În anul 1774 populația Moldovei era 568.000 de suflete, pentru ca în 1859 să se tripleze 1.463.927 de suflete⁸², deși teritorial suprafața s-a redus aproape la jumătate (pierderea Bucovinei și Basarabiei), iar evenimentele politice au expus-o la numeroase pierderi materiale și umane (cinci războaie și ocupații militare). Cu toate acestea populația crește spectaculos și pentru a păstra cadrul concretului vom prezenta schematic progresele demografice surprinse în satul Brad, încă de la înființare (fig. 5).

Așadar, o populație mai numeroasă care cere mai multe produse agricole, mai multă piine. Agricultura trebuie să facă față, deci, unei populații în continuă creștere.

Satul Brad a luat ființă ca o așezare păstorească (Ion cioban) de asemenea, oamenii ocupîndu-se și cu creșterea vitelor, îndeletniciri care

79. Ministerul de interne, *Indicator al comunelor urbane și rurale din Regatul României*, București, 1887, p. 248, Petru Condrea, *Dicționar geografic al județului Roman*, București, 1891, p. 24-25 (datele în dicționar sînt culese pînă în anul 1887, v. p. 27, 31, 33, 37 etc.).

80. Arh. St. Bacău, Corespondența parohiei C. Negri, d. 7/1896, f. 155 V, Ministerul de interne, *Indicato al comunelor urbane și rurale din Regatul României*, București, 1896, p. 310.

81. Arh. St. Bacău, fond. cit., d. 9/1897, f. 37 d. 13/1899, f. 136.

82. Ecaterina Negruți, *Satul moldovenesc în prima jumătate a secolului al XIX-lea, contribuții demografice*, Iași, Universitatea „Al. I. Cuza”, 1984, p. 18-19; *Din lucrările statistice a Moldovei*, cap. II, Populațiunea pe 1859 și 1860, Iași, 1862, p. 124.

aduceau însemnate venituri. Așa cum precizează Ion Ionescu pe la 1830 aici la Brad erau multe și frumoase vite „*numai vaci mulgătoare... peste 40*”. Dar surprinde și cerința dominantă a acelor ani „*începuse a se întreba griul pentru export*”⁸³. Pământul era muncit de clăcașii satului după obiceiul vremii cu „boieresc” și sistemul tolăcirii, rezultând de aici produsele de care aveau nevoie. Pe moșia schitului Brad, pe aceea a Mănăstirii Bistrița, din satul Călinești, sau pe a lui Hermeziu din Drăgești, brădenii trudeau și își agonisau cele necesare. Plugăria ia oarecare amploare deoarece în jurul anului 1864 în sat se aflau 9 gospodari cu 2 boi. În urma împroprietăririi cei 41 de locuitori ai satului au primit 71 de fâlcii și 49 de prăjini din moșia Schitului Brad. Mulțimea jalbelor și cele patru măsurători și hotărânice ale moșiei legiuite, dovedesc că setea de pământ și dreptate erau mai mult decât prezente. Și țărănul de la Brad era demult proprietar, numai că acest drept nu-i fuse recunoscut, ba dimpotrivă uzurpat și furat. Prezența marelui agronom al țării în mijlocul lor a constituit un exemplu de imitat și urmat. Dovezile sînt mai mult decât grăitoare. Numărul boilor „*au crescut, s-au indoit, s-au întreit, s-au împătrit chiar de ceea ce erau cînd am venit la Brad*”, afirma marele înaintaș. Astfel în anul 1077 satul avea „*21 de perechi de boi, oșebit de alte 60 vite mari... și oșebit de 400 de oi... nu este om să nu aibă măcar o vită. Pînă și acela sărac Ion al Tudorei... are astăzi o vacă*”⁸⁴, remarcă făcută de un ziarist. Peste 12 ani, la 1889 aflăm că Vasile Coma și Gheorghe Munteanu „*au ajuns să aibă cîte 150 de oi fiecare*”⁸⁵; Apoi prin sistemul de rotație a culturilor și al îngrășării pământului recoltele de cereale au crescut, ajungînd pînă la cantități duble, un hectar de păpușoi dă 2.200 de kilograme și unul de griu 2.400 de kilograme⁸⁶. În felul acesta plugăria începe să producă cereale mai mult decât necesarul, ajungîndu-se la vînzarea acestora și îmbunătățirea vieții brădenilor.

Legîndu-și numele de schitul de aici, Isăceștii s-au înfrățit și cu oamenii, cu meleagurile și pînă la urmă și cu pământul de aici. Își dorm somnul de veci aici la Brad. Ioneștii ca descendenți, mari și demni urmași își urmează înaintașii și străbunii. Ion Ionescu prin realizările sale de aici ridică numele cătunului, a satului, la cote nemaiîntîlnite. Presa țării, oamenii de specialitate urmăresc cu legitimă mîndrie realizările de la Brad și astfel numele e transformat în renume.

După stingerea din viață a lui Ion Ionescu opera lui trăiește prin strălucirea sa, fiindcă ceea ce realizase el aici, avea încă mari rezonanțe. Fratele său, Nicolae, cu greu reușește să mențină realizările de la Brad. Tatăl scriitoarei Otilia Cazimir, învățătorul Gheorghe Casian și fratele

83. Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română de la Brad*, în op. cit., Vol. vit., p. 512.

84. *Ibidem*, p. 613-614, redactorul I. G. Valentineanu de la jurnalul „Reforma” numărul din 28 august 1877, cu titlul Bradul.

85. *Ibidem*, p. 523.

86. *Ibidem*, p. 535.

său mai mic, preotul Ilie Casian, nepoții Ioneștilor sînt acei care ajută și gospodăresc moșia „atenanșele” și biserica de la Brad⁸⁷. Decăderea devine evidentă după stingerea din viață a lui Nicolae Ionescu și a fiului lui Eugen Ionescu, căci toate se destramă.

Preotul Ilie Casian de la Biserica Precista Mare din Roman și alte rude mai apropiate ale Ioneștilor arendează moșia pe unul sau mai mulți ani. În anul 1927 un delegat al Direcției Cadastrului⁸⁸ a stabilit limitele terenurilor neexpropriabile din moșia Brad, menționînd că proprietatea era a D-nelor Elena Sebattier și Eugenia Rallet. Această situație dăinuie pînă după cel de al doilea război mondial, cînd pe o parte din moșie sînt împrorietăriți unii participanți la această conflagrație, iar pantea de 50 de ha rămîne Eugeniei Rallet, fiica cea mai mică a lui Eugen Ionescu⁸⁹.

Eugenia s-a născut la Iași la 8 decembrie 1894, ca fiică a lui Eugen Ionescu și a Eleonorei Gorjescu, s-a căsătorit la 26 iulie 1918 la Paris cu inginerul Dumitru Rallet. Au două fice. Decedează la 4 mai 1988 și este înmormîntată în cimitiru Bellu, compartimentul catolic⁹⁰. Ea, ca descendentă a Ioneștilor, arendează an de an sau pe mai mulți ani moșia de la Brad. Intuind ceea ce avea să urmeze se hotărăște să vîndă partea ce-i mai rămăsese din moșia Brad. Așa spre exemplu părinții autorului acestui studiu, Dumitru D. Burlacu și Anița Burlacu, cumpără un 1 ha și jumătate de loc arabil din fosta moșie a Ioneștilor de la Brad. Anexăm acest important document (fig. 8) din care rezultă, că cele 50 de ha erau însămiîntate în toamna anului 1946 cu griu, ca un hectar și jumătate costa 3.000.000 (trei milioane) de lei, și că Eugenia Rallet, care locuia în București pe strada Agricultori nr. 71, semna acest act de veșnică vînzare cu nr. 12789 din 11 noiembrie 1946.

Așadar, în urmă cu 226 de ani o parte din pămînturile răzășești au devenit moșie a Schitului Drăgești, apoi a Schitului Brad și în cele din urmă a Ioneștilor, după care se fărâmițează din nou în mici proprietăți țărănești, asemănătoare ocininelor răsășești de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui următor. Nefasta perioadă pe care am străbătut-o a făcut ca mina comunismului să acapareze și pămînturile din această zonă, înființîndu-se mai întîi Întovărășiri agricole și apoi Gospodării colective. Acum Legea fondului funciar deschide noi perspective pentru harnicii brădeni, care vor ști să cinstească și să perpetueze memoria marelui lor consătean Ion Ionescu de la Brad.

Răvășirea și destrămarea celor realizate la Brad se accentuează după decesul lui Nicolae Ionescu din anul 1905. Acesta face o ultimă repa-

87. *Ioneștii de la Brad evocați de Otilia Cazimir*, în „Cronica” anul III, nr. 25 (124), sîmbătă 22 iunie 1968, p. 3.

88. Arh. Statului Bacău, dosar nr. 4839, f. 8 și 10.

89. Ceilalți frați ai ei, Elena (s-a căsătorit cu generalul Aurel Rocoviță, avînd o fiică Nicole, care s-a căsătorit cu inginerul Mircea Vasu. Au un fiu ce se căsătorește cu o americană și trăiesc la New-York, nu au copii) și Nicolae sau Niculiță al descendenței dar sînt depărtați de țară (la Paris se recăsătorește de trei ori, o fiică numîndu-se Nicole Ionesco, este actriță, nu au copii).

90. Gheorghe Burlacu, Mihai Sorin Rădulescu, op. cit., p. 25-26.

rație bisericii din Brad în primăvara anului 1899, când Episcopia Romanului își dădea acordul ⁹¹.

Urmărind în continuare dezvoltarea demografică constatăm că un recensământ al populației de la sfârșitul anului 1912 înregistrează satul Brad cu 22 de case din care două nelocuite, cu 113 locuitori, din care 57 bărbați și 56 femei, cu biserică, făcea parte din comuna Negri, plasa Fundu, județul Roman ⁹².

Anii care urmează aveau să lase amprente adinci și aici la Brad. Războiul pentru întregirea neamului a înregimentat tot ce a fost valid din sat, apoi molimile (tifosul exantematic, febra tifoidă ș.a.) au desperecheat sau austrins și restul de familii. Așa spre exemplu în anul 1920 satul mai avea 21 de case, iar preotul paroh V. Șova face afirmația că „au rămas doar *„văduoi, căci bărbații au murit mai toți de boli epidemice în timpul războiului“*, la aceasta se mai adăugau recoltele slabe și o proastă administrație comunală. Iar despre casele Ioneștilor care se aflau de o parte și alta a bisericii *„astăzi nu sunt decît o ruină. Din ilustra Bibliotecă (a) Ioneștilor cine a vrut a luat în timpul războiului, căci era sub cerul liber“*. Mai departe vrednicul păstor precizează că o parte din aceasta a fost depozitată de el la biserica din satul Călinești.

Cît despre biserica din Brad subliniază că aceasta a fost a Ioneștilor, care pînă acum a fost întreținută *„cu tot felul de reparațiuni“*, dar de acum *„n'are cine să mai contribuie“*. Faptul că încă de la formarea satului decedații erau înmormîțați la cimitirul din Drăgești, brădenii au contribuit tot timpul la întreținerea și repararea bisericii din această localitate. După 21 de ani și după evenimentele care se petrecuseră, biserica ajunsese în prag de ruină. Preotul paroh. V. Șova, numit la parohia Negri încă de la aprilie 1919, apreciază valoarea pe care o deține acest frumos monument bisericesc, catapeteasmă, icoane, carte veche românească, trei clopote vechi ș.a. Era înconjurată de mulți tei care fiind *„prea aproape în jurul ei“*, au făcut ca biserica să fie *„cu totul putredă... căci acoperămintul cel pe partea de M. noapte e cu totul stricat, dacă în biserică nu plouă ca afară e datorită tavanului care mai apără puțin“*. De asemenea, bunul și incusitul gospodar face și un deviz de lucrările ce trebuiesc executate ⁹³. În urma memoriilor făcute la episcopia din Roman și apoi

91. Arh. St. Bacău, Corespondența parohiei C. Negri, d. 13/1899, adresa nr. 528 din 7 mai.

92. Ministerul agriculturii și domeniilor, Direcțiunea statistice generale, Dicționarul statistic al României, vol. II, București, 1915, p. 792.

93. *„învelită cu totul și argeaua nouă pusă“*, aceste lucrări ar costa după prețurile curente :

— leături și căpriori	— 500 lei
— șindrila 12.000 de bucăți, aproximativ	— 2 000 lei
cuiile pentru șindrilit	— 500 lei
lucru	— 700 lei
Total;:	3 700 lei

Trebuie subliniat și faptul că recurge la o recomandare prețioasă: *„șindrila să fie pusă nu în solzi ca pînă acum, ci pe rinduri căci e mai puțină și atunci trebuie 12 mii șindrila pe trei rinduri grosime“* (Arh. St. Bacău, Corespondența parohiei C. Negri, d. 38/1919-1920, f. 849).

la Ministerul cultelor și artelor i se aprobă cele solicitate, ba încă mai mult, căci suma ajunge la 5 000 de lei. În toamna anului 1920 preotul paroh primea ordonanța de plată a acestor bani semnată de Octavian Goga, ministrul cultelor și artelor⁹⁴. După cum rezultă din aceeași sursă documentară și celelalte biserici din parohie se aflau într-o situație asemănătoare⁹⁵. În anul 1921 Biserica de la Brad avea un nou acoperiș și pentru două decenii era asigurată. După unele date în anul 1949 a fost din nou acoperită cu șindrilă, urmată de o alta din anii 1966-1967, când și pereții clopotniței, anexă, au fost îmbrăcați cu scindură. Biserica a păstrat pînă în 1945 pămîntul cu care fusese înzestrată 8 fâlcii și 40 de prăjini⁹⁶.

Printre fețele bisericicești care au slujit la acest lăcaș, ca filială, menționăm pe vredincii păstori Vasile Iordănescu (între anii 1878-1898), V. Șova (între anii 1919 — ?), Gh. Munteanu (în jurul anului 1964), iar astăzi Ilie Radu, cu parohia la biserica din comuna Dămieniști.

Biserica din satul Brad (fig. 9) este monument istoric, figurînd în această categorie încă din anul 1936. Înzestrată cu un frumos și valoros patrimoniu, la care se adaugă și valoarea arhitecturală, a fost în atenția noastră în mod deosebit. În anul 1984 avînd unele informații și bănuind că pe latura de sud ar avea o inscripție, am înlăturat tabanul de scindură (fig. 10), aplicat ca mijloc de protecție. Surpriza a fost mare. Am găsit un frumos ancadrament pentru ușă cu motive florale, iar deasupra în partea stîngă este încrustat anul 1781 și în partea dreaptă luna noiembrie. Locul fostei uși este blocat cu cîteva improvizatii de birne (fig. 11). Deasupra acesteia, și sigur de jur împrejur, se află un frumos rînd de ocnite, săpate în birnele masive de stejar. Acum funcțională este o ușă pe latura de vest a bisericii, desigur decupată în cununile de birnă care formează peretele respectiv. Bănuim că frumoase ancadramente împrejmuesc și cele trei ferestre ale monumentului.

În acest context se impun unele precizări nu lipsite de importanță.

Vechea biserică a străvechiului schit, după unele informații care se mai păstrează încă, ar fi fost mai spre răsărit de actualul monument. Este ceea ce documentele numesc „mănăstirea“ (la 18 aprilie 1558), deci cu mult înainte de anul 1697. Opinem să credem că biserica de lemn făcută în acest an a fost pe actualul loc a actualei biserici, fiind, de fapt mai mică și mai modestă. E posibil ca în anul 1711 și biserica să fi fost prădată și distrusă. În această situație marele dregător al Moldovei, Ionașcu Isăcescu se apleacă cu dărnicie și face sau poate prefăce biserica de la schitul răvășit și distrus. Era probabil un lăcaș modest, care a mai și suferit oarecare degradări, deoarece peste 70 de ani este refăcută din nou

94. *Ibidem*, f. 790, 865.

95. *Ibidem*, f. 852.

96. *Ibidem*, d. 7/1896, f. 155 V *Anuarul Eparhiei Romanului*, 1936 București, p. 89.

(1781)⁹⁷, așa cum ni s-a păstrat pînă azi. Venirea lui (Ionașcu) Isăcescu, blănarul din Roman și tatăl Ioneștilor, a schimbat mult situația de aici. Biserica este tăbănuită „pe dinlăuntru și pe din afară cu scinduri“, apoi știm că a mai făcut printre altele și „o odaie mare în dreptul ușii bisericii“.

Toate acestea ne îndreptățesc să susținem că iconarul Ion Isăcescu a făcut pe latura de vest a bisericii actuala intrare, blocînd intrarea și ușa veche, așa cum s-a descris mai sus. De atunci și pînă azi biserica a tot fost tăbănuită, conținîndu-se vechea acoperire a pisaniei, a frumoaselor ocnite și ancadrame de la ferestre.

Ne dorim o nouă restaurare care să ne redea în toată splendoarea frumosul monument istoric de la Brad.

Revenind la evoluția demografică (fig. 5) a satului Brad, constatăm că în anul 1930, la recensămîntul din 29 decembrie avea 24 de gospodării locuite de 127 de suteni, din care 65 bărbați și 62 femei⁹⁸. Deceniul care urmează înregistrează un oarecare progres și în satul Brad. Astfel, la recensămîntul general din 6 aprilie 1941 satul avea 41 de case și 189 de locuitori, făcea parte tot din comuna Negri, județul Roman⁹⁸. Războiul și anii care i-au urmat aveau să aducă mari transformări și în administrația teritorială. Astfel ca urmare a Legii pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului R.P.R. din anul 1950 se formează în locul cîtorva județe Regiunea Bacău, în componența căreia intră șapte raioane. În acest context satul Brad face parte din comuna Negri, raionul Bacău, regiunea Bacău¹⁰⁰. O altă schimbare urmează în anul 1968, cînd se trece de la regiuni și raioane la județe și comune mai mari. Urmare a acestei modificări satul Brad face parte din comuna Negri, județul Bacău¹⁰¹. Astăzi satul se află tot în această formă administrativ-teritorială.

La poala Stîncii Bradului cum se vine dinspre Bacău, de o parte și alta a șoselei asfaltate, străjuie de decenii o veche troiță în partea dreaptă (fig. 13), iar în partea stîngă o veche școală a satului (fig. 14), în care azi este improvizată o mică expoziție memorială „Ion Ionescu de la Brad“.

97. Menționat între 14 iunie 1779 și 5 decembrie 1786 este după opinia noastră stărețul care obține hotărîrea și delimitarea moșiei schitului, după multe judecăți la divanul domnesc (Arh. St. Piatra Neamț, Fond Drăgești, Cond. cit., nr. 144, 134-129). Dispunînd de lemnul necesar și cu meșterii locali a putut face această frumoasă biserică pe care azi o admirăm și în care ne închinăm.

98. Institutul central de statistică, *Recensămîntul general al populației României din 29 decembrie 1930*, vol. IX, București, 1940, p. 203.

99. Președenția Consiliului de Miniștri, Institutul central de statistică, *Indicatorul localităților din România, datele recensămîntului general din 6 aprilie 1941*, (București) 1943, p. 540.

100. Indicatorul alfabetic al localităților din Republica Populară Română, București, 1954, p. 153; *ibidem*, București, 1956, p. 154; legea a fost publicată în „Buletinul Oficial“ nr. 77 din 8 septembrie 1950.

101. Ion Iordan, Petre Giștescu, D. I. Oancea, *Indicatorul localităților din România*, Edit. Academiei R.S.R., București, 1974, p. 89.

De asemenea, mai trebuie menționat că în anul precedent 1990 prin grija și strădania cercetătorilor și truditörilor în agricultură de la Stațiunea de Cercetare și Producție Legumicolă Bacău s-a turnat un mare platou din beton sub Stinca Bradului, tot pe partea stîngă. Acesta s-a pavat cu plăci din marmură, lăsînd din loc în loc casete pentru flori ale recunoștinței. Central și spre nord un soclu din beton susține marele bust turnat în bronz a lui Ion Ionescu de la Brad. De curînd, urmașii recunoscători au împodobit soclul bustului cu cîteva plăci de marmură pe care sînt înscrise minunatele versuri ale lui Aurel Iarșian. Imnul se încheie cu versuri patetice și mișcătoare

*„Iar dacă azi în țară recoltele-s bogate,
Le-nvioreaz  seva unui minunat răsad,
P strindu- i peste veacuri  uteri nemăsurate
Ce-au terminat năvalnic, din g ndul tău, la Brad *

De zeci de ani neobositul cercetător Dr. Vasile Ursachi ne aduce noi vești despre înaintașii meleagurilor noastre (fig. 15). Oamenii epocii bronzului, apoi geto-dacii și carpii ca și noi au trudit aici, iar în zile de s rb toare s-au adunat și închinat în Sanctuarul de pe Stinca Bradului.  n situații de cumpănă au transformat-o pe aceasta în loc fortificat.

Dacă Ion ciobanul de la 1774 a rămas pentru noi un anonim „descălecător,” de sat, în mod sigur  i știm pe Coma, Munteanu, Cociorv , Radu și mulți alții, a căror număr se ridică la 44, toți locuitori ai satului Brad. Încheiem studiul nostru tot cu o secvență păstorească (fig. 16)  n care bl ndeles mioare cu a lor „Ion cioban” se întorc de la păscut.

Întru Numele Tatălui, Fiului și Sfântului
 Duhului, Amen. Eu, Cîrstina Anghelichioaia cu
 feciorii și fratele ei Ioniță, și cu alții din Drăgești dau
 preotului Virlan Gafenco un loc de mănăstire pe
 apa Siretului, în Drăgești, unde o mai fost și mai înainte
 mănăstirea, însă numai poiana, ca să facă acolo monastire (Arh. St. București, Ep.
 14 iunie 1697)

Întru Numele Tatălui, Fiului și Sfântului
 Duhului, Amen. Eu, Cîrstina Anghelichioaia cu
 feciorii și fratele ei Ioniță, și cu alții din Drăgești dau
 preotului Virlan Gafenco un loc de mănăstire pe
 apa Siretului, în Drăgești, unde o mai fost și mai înainte
 mănăstirea, însă numai poiana, ca să facă acolo monastire (Arh. St. București, Ep.
 14 iunie 1697)

Întru Numele Tatălui, Fiului și Sfântului
 Duhului, Amen. Eu, Cîrstina Anghelichioaia cu
 feciorii și fratele ei Ioniță, și cu alții din Drăgești dau
 preotului Virlan Gafenco un loc de mănăstire pe
 apa Siretului, în Drăgești, unde o mai fost și mai înainte
 mănăstirea, însă numai poiana, ca să facă acolo monastire (Arh. St. București, Ep.
 14 iunie 1697)

Fig. 1. Document din 14 iunie 1697 (zapis), prin care Cîrstina Anghelichioaia cu
 feciorii și fratele ei Ioniță, și cu alții din Drăgești dau preotului Virlan Gafenco
 un loc de mănăstire pe apa Siretului, în Drăgești, unde o mai fost și mai înainte
 mănăstirea, însă numai poiana, ca să facă acolo monastire (Arh. St. București, Ep.

1697. 8. noiembrie. Maria, nepoata Durnii, dăruiește
 m-rii din Drăgești a patra parte dintr-un bătrîn din acest sat, din vatra
 satului, sâlîște, cîmp, finat, vad de moară, helesteul de sus, pentru pomenire.
 Blestem.

Fig. 2. Document din 8 noiembrie 1697 (zapis). Maria, nepoata Durnii, dăruiește
 m-rii din Drăgești a patra parte dintr-un bătrîn din acest sat, din vatra
 satului, sâlîște, cîmp, finat, vad de moară, helesteul de sus, pentru pomenire.
 Blestem.

Fig. 3. Document din 26 decembrie 1712, Iași. Carte domnească dată de Nicolae Mavrocordat călugărilor mănăstirii Drăgești, asupra părților de cumpărătură de acolo, după zapisele și izvoadele de domnie lăsate de ctitor Ionăscu Isăcescu medelnicher. Să-și ia și zeciuiala după obicei (Arh. St. București, Ep. Roman XXIV 14,

Document din 2 februarie 1816 (Jalbă) făcută de starețul (nacealnicul)
schitul Bradul Drăgești către Isprăvnicia țin. Roman cerind să fie repus în
drepturi dinspre moșia și răzășii din Călinești (Arh. St. București, Documente

Fig. 4. Document din 2 februarie 1816 (Jalbă) făcută de starețul (nacealnicul)
schitul Bradul Drăgești către Isprăvnicia țin. Roman cerind să fie repus în
drepturi dinspre moșia și răzășii din Călinești (Arh. St. București, Documente

Fig. 5 — Evoluția demografică a satului Brad

Nr. crt.	Anii cartografici	Denumirea localității	Populația	
			În general	Pe categorii fiscale
1.	1772, 1774	Liuzii comisului Ion Movilă	7 case	3 birnice (Ion cioban, Toader, Irimia) 4 scutiți (Ion, Andronachi, Ion, Neculai, țigani)
2.	1816	Schitul Bradul din Drăgești		
3.	1828	Satul Brad și Schitul Brad		
4.	1830	Satul Brad și Schitul Brad	45 familii	31 birnice, 4 fără căpătii, 1 preot, 2 dascăli, 1 bătrîn nevolnic, 3 văduve, 3 slujbași.
5.	1830	Satul Brad și Schitul Brad	25 case	
6.	1846	Satul Brad	44 familii	24 birnice, 2 slujbași valnia, 2 preoți, 1 diacon, 2 dascăli, 2 privilegiați, 3 bătrîni, 8 văduve
7.	1864	Cătunul Brad, c. Călinești pl. Fundu, j. Roman	41 clăcași	9 cu 2 boi, 9 pălmași, 22 locuitori săraci, 1 preot
8.	1875	Cătunul Brad — „ —	30 locuitori	6 nevolnici, 5 vādane, 3 slujbași volnici, 1 vătaf, 2 preoți, 1 dascăl
9.	1887	Cătunul Brad, c. Negri, Pl. Fundu, j. Roman.	23 case 64 locuitori	20 de familii, 22 de contribuabili
10.	1896	Cătunul Brad, c. Negri, Pl. Fundu, j. Roman	27 familii	100 suflete
11.	1897	Cătunul Brad, c. Negri, Pl. Fundu, j. Roman	29 capi de familie	143 de suflete
12.	1899	Cătunul Brad, c. Negri, Pl. Fundu, j. Roman	39 familii	150 de suflete
13.	1912	Satul Brad, c. Negri, Pl. Fundu, j. Roman	32 case din care 2 nelo uite	113 locuitori, 57 bărbați, 56 femei
14.	1920	Satul Brad, c. Negri, Pl. Fundu, j. Roman	21 case	sat strîns format numai din văduoi
15.	1930	Satul Brad, c. Negri, Pl. Fundu, j. Roman	24 gospodării	127 locuitori, 65 bărbați, 62 femei
16.	1941	Satul Brad, c. Negri, Pl. Fundu, j. Roman	41 case	189 locuitori
17.	1991	Satul Brad, c. Negri, Pl. Fundu, j. Bacău	44 case 42 familii	128 locuitori ; 65 bărbați, 63 femei

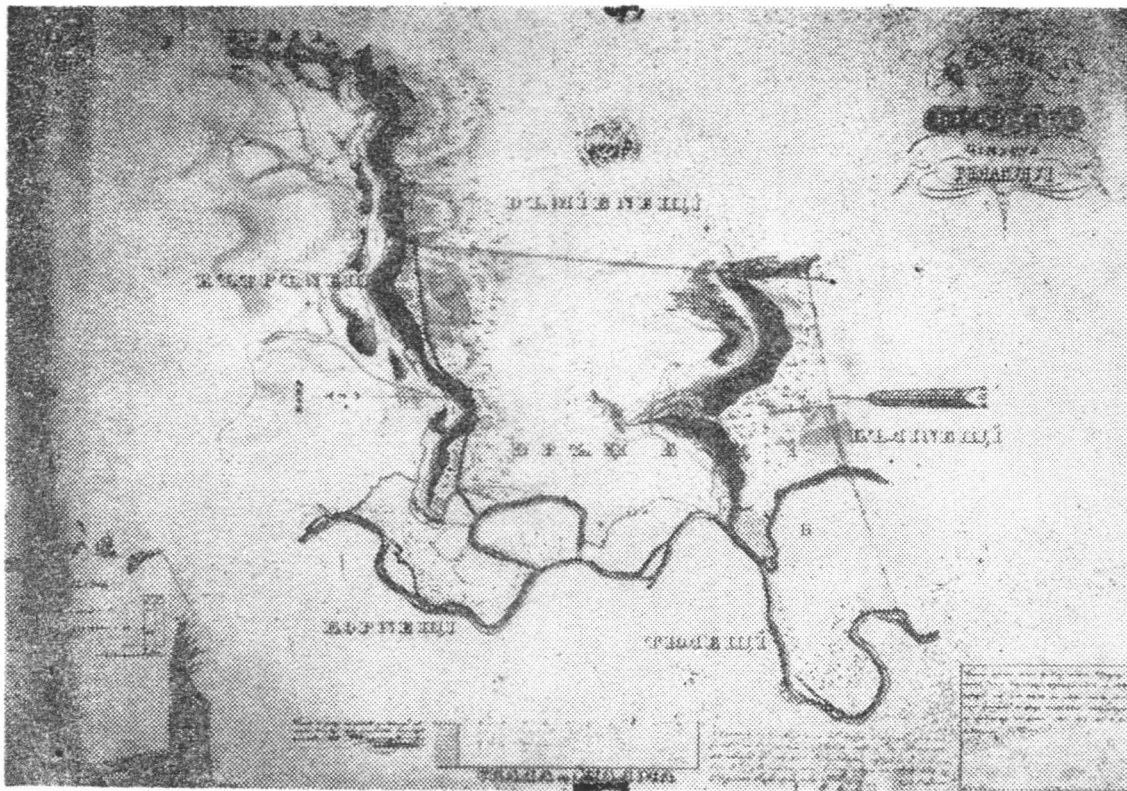

Fig. 6. Planul moșiei schitului Brad cu 235 de păști, ținând de moșia Drăgești, țin. Roman, ridicat de geometrul ținutului în anul 1847 mai 6 zile, Vucinic ; reconfirmat în 1870 octombrie 17 (Arh. St. București, Colecția planuri și hotărnicii, județul Roman nr. 29, Original).

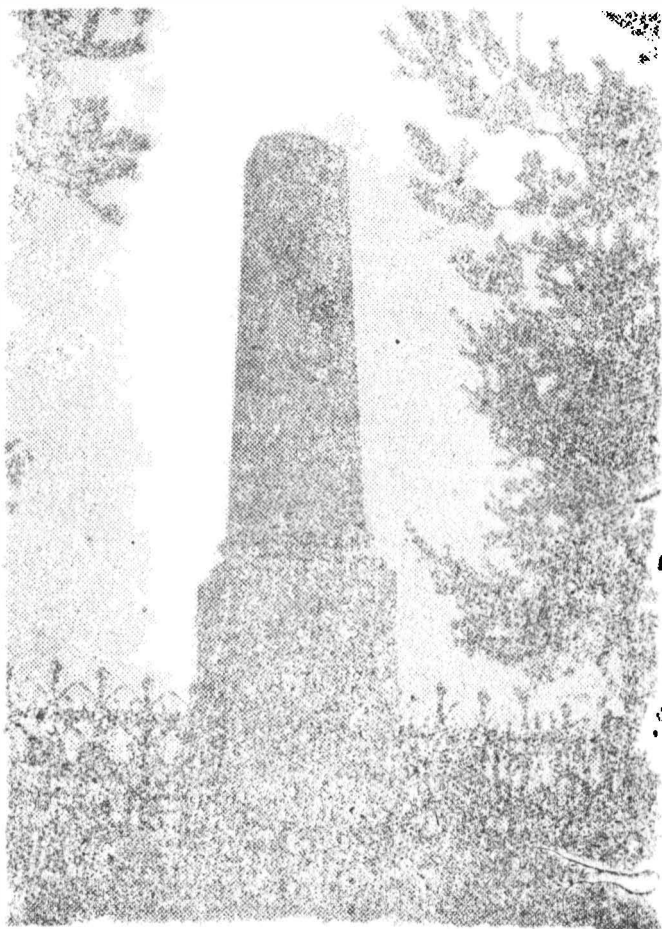

Fig. 7. Mormântul lui Ion Ionescu la Brad.

<http://www.biblioteca.ro>

Fig. 9 Biserica de lemn „Sf. Ioan” din satul Brad, așa cum există pînă la
<http://www.cimec.ro> <http://cmiabc.ro>

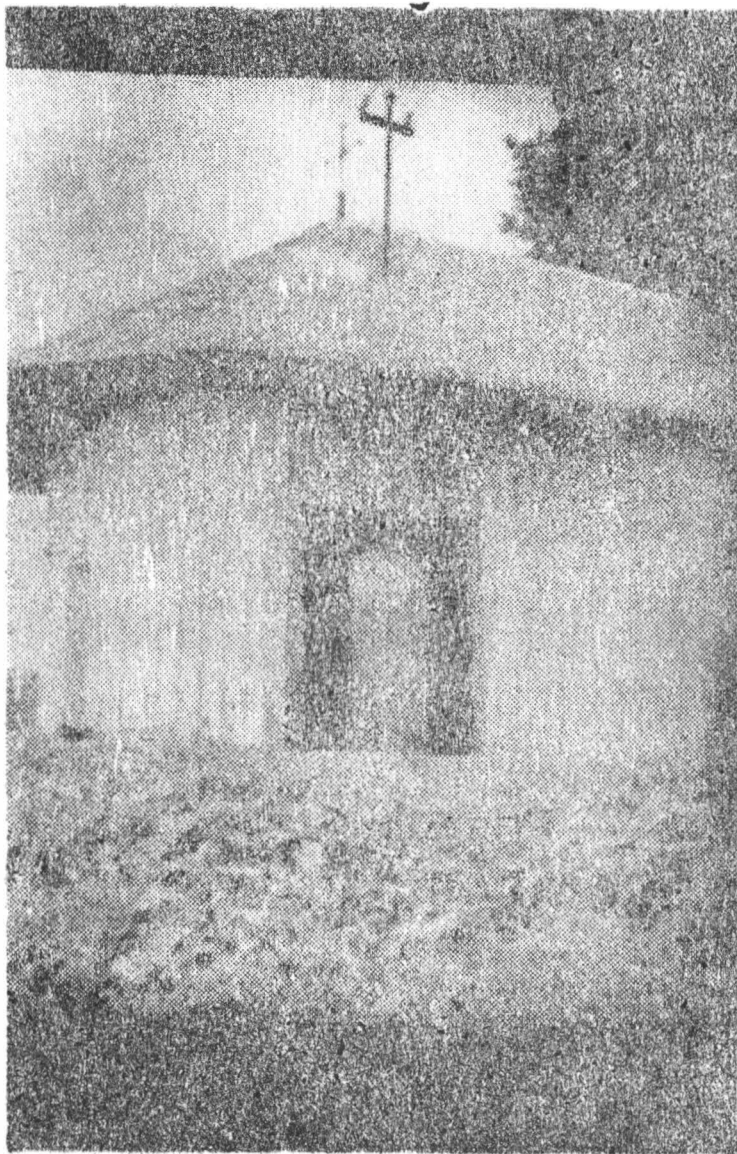
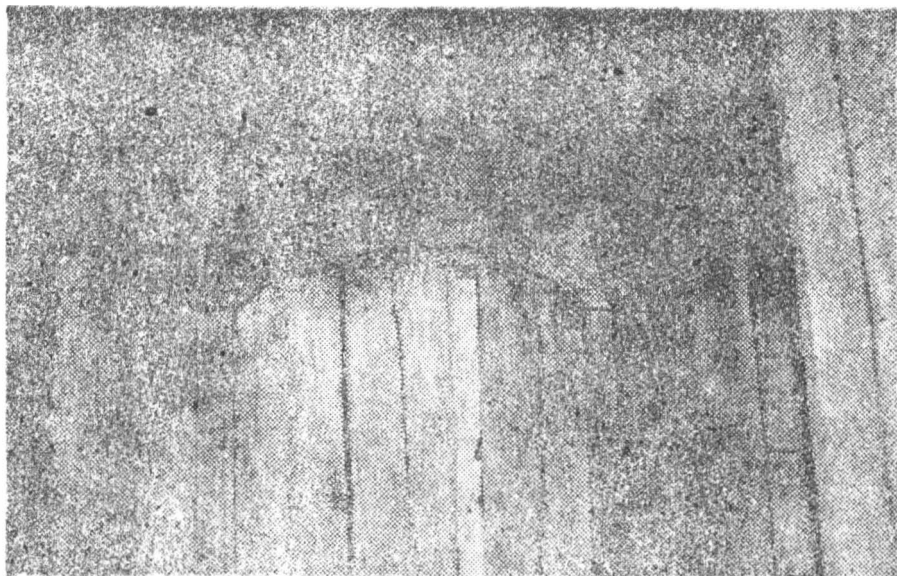

Fig. 10 Biserica de lemn „Sf. Ioan”, la 27.VII.1984 se de-
capează tabonul fostei uși — ancadramentul floral și
<http://www.cimec.ro> <http://cmiabc.ro>

Fig. 11 Biserica de lemn „Sf. Ioan“, la 27. VII.1984 — ancadramentul uşei, motivele florale şi pisania.

Fig. 12 Satul Brad — Troiţă de lemn în anul 1983. <http://www.cimec.ro> / <http://cmiabc.ro>

**Fig. 13 Casa în care se află Expoziția memoria-
lă „Ion Ionescu de la Brad”, deschisă în 1981**
decembrie/2011 <http://www.cimec.ro> / <http://cmiabc.ro>

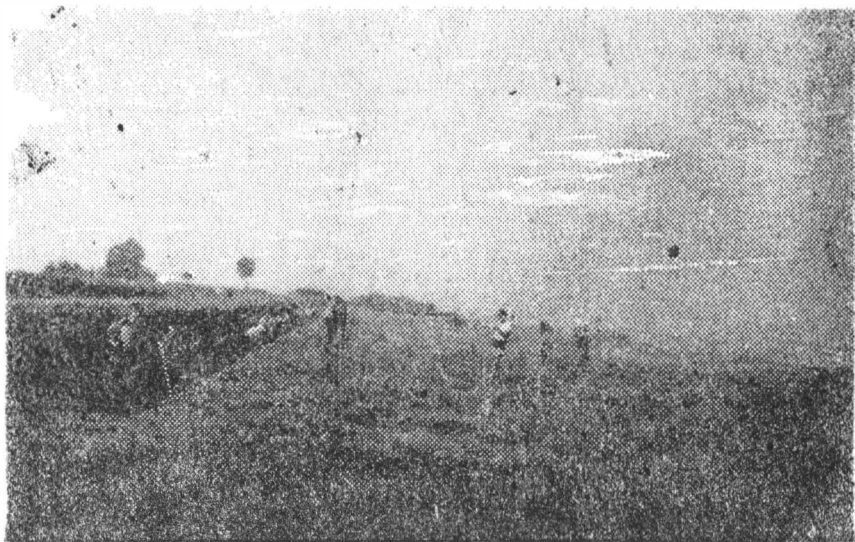

Fig. 14 Elevi ai satului Brad în ipostaza de viitori arheologi pe sanctuarul de pe platoul Bradului — compania de săpături iulie-septembrie 1984.

Fig. 15 Un „Ion ciobanu” ducându-și mioarele spre casă, în ziua de
<http://www.cindecuio.ro> <http://cmiabc.ro>